

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Första kammaren.

Nr 41.

Måndagen den 28 maj f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Herr talmannen tillkännagav att gemensamma omröstningar skulle anställas vid kammarens sammanträde lördagen den 2 instundande juni, vilket sammanträde komme att taga sin början kl. 10 f. m.

Vidare meddelade herr talmannen, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till det nu pågående sammanträdet fortsättande kl. 8 på aftonen.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälliga lönetillägg åt vaktmästare vid nordiska museet och vid livrustkammaren;

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till dyrtidshjälp åt distriktssköterskor och distriktsbarnmorskor;

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till bestämmelser angående arvode och ersättning åt viss kontrollpersonal m. m.;

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av kostnader för tillämpning av lagen om arbetstidens begränsning m. m.;

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning rörande tredje huvudtitelns anslag till tryckningskostnader;

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning rörande sjöförsvarets anslag till tryckningskostnader; samt

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankokottets memorial nr 69 och utlåtande nr 70, andra lagutskottets utlåtanden nr 19, 20 och 29 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 56 och 57.

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.

Uti en till riksdagen den 16 mars 1923 avläten proposition (nr 173), vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen dels medgiva, att svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen finge, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen bilagt kontraktsförslag angåves, av statsmedel beviljas ett lån å 4,500,000 kronor, dels ock vid bifall härtill, av sagda belopp såsom anslag å riksstaten för budgetåret 1923—1924 bland utgifter för kapitalökning anvisa 3,000,000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet under återopande av vad däri anförts hemställt, att riksdagen måtte

a) medgiva, att svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen finge av statsmedel beviljas ett lån av 1,500,000 kronor, att utgå med 1,000,000 kronor den 1 juli 1923 och 500,000 kronor den 1 juli 1924 på de huvudsakliga villkor i övrigt, som innefattades i det i statsrådsprotokollet över handelsärenden den 16 mars 1923 intagna förslaget till överenskommelse mellan svenska staten och svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen, dock med följande ändringar, nämligen dels beträffande de i § 4 av denna överenskommelse omförmälda säkerheterna för banklån att dessa säkerheter skulle avse för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 ett banklån av 1,350,000 kronor jämte ränta, varefter nämnda belopp finge minskas med 150,000 kronor varje år, dels ock i fråga om den i § 5 av samma överenskommelse angivna royaltyn till aktiebolaget Isfjorden—Belsund att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att såsom villkor för statslånet föreskriva ytterligare inskränkning i rätten till sådan royalt;

b) för beredande av nämnda statslån såsom anslag i riksstaten för budgetåret 1923—1924 bland utgifter för kapitalökning under rubriken låneunderstöd anvisa 1,000,000 kronor att utgå av lånemedel.

Reservationer hade avgivits

1: o) av herrar *S. H. Kvarnzelius, H. F. Lamm, C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *E. A. Hallin, K. V. Rydén, O. Olsson* i Kullenbergstorp, *J. Olofsson* i Digernäs och *O. Osberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition; samt

2: o) av herr *C. G. Ekman*, som likväl ej antytt sin mening.

Herr **förste vice talmannen**: Herr greve och talman, mina herrar! Den, som var med för två år sedan i riksdagen, känner

till att detta ärende angående hjälp till det på Spetsbergen arbetande svenska kolbrytningsföretaget även då var före. Herrarna torde kanske erinra sig, att jag även då var reservant, liksom jag nu är det. När jag läser igenom det anförande, som jag vid det tillfället höll i denna fråga, måste jag säga mig själv, att jag nu skulle kunna upprepa det nästan ord för ord, enär de allmänna synpunkter, som jag då lade på frågan, enligt min mening fortfarande gälla.

Med hänsyn till belägenheten av dessa gruvor anser jag, att jag icke kan tillmäta dem den betydelse Kungl. Maj:t och riksdagen har givit dem. Hela detta företag, Svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen, tillkom ju under kristiden och är ju i någon mån präglad av den anda, som då besjälade såväl enskilda företag som riksdagen och som gjorde, att man kanske då såg på denna fråga med andra ögon än man nu möjligen bör göra. Den uppfattning jag redan då hade och fortfarande har i denna fråga är den, att kolet från dessa gruvor, som ligga där uppe på Spetsbergen i den arktiska zonen, icke under normala förhållanden kunna konkurrera med kol från de länder, varifrån man vanligtvis förser sig med denna vara. Det är ju så, att man där uppe har polarnatt under fyra månader av året, men vad som är ännu viktigare att observera är att, på grund av det genom isförhållandena avstängda läget, trafiken, som måste äga rum sjöledes, är begränsad till 3, högst 3½ månader om året. Såväl genom de arktiska förhållandena som genom trafikförhållandena uppstår naturligtvis en fördyring av det kol, som brytes där uppe, vilken alltid, enligt min mening, måste göra sig gällande under normala förhållanden. Stenkol, som brytes där uppe, får ju till exempel lov att lagras, tills sjöfarten kan komma igång. 75 % av den brytning, som sker under hela året, får lagras till den tid sjötrafiken kan öppnas, vilket inträffar tidigast i medio eller kanske slutet av juni månad, och då måste man på grund av förhållandena där uppe anlita mindre båtar på en 3,000 ton. Det är vanligtvis de norska redarna, som besörja dessa transporter, emedan normmännen på det hela taget äro mera hemma på traden än sven-skarna.

När saken förra gången här var före, hade bolaget ju ursprungligen begärt att få en hjälp av 5 miljoner kronor. Det beloppet nedprutades av Kungl. Maj:t till 3 miljoner kronor och nedsattes ytterligare av riksdagen till 2 miljoner kronor, på det sättet, att man för det första beviljade ett reservationsanslag av 1,250,000 kronor, att av Kungl. Maj:t, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i ett omarbetat, riksdagsskrivelsen bilagt kontraktförslag angåves, användas för teckning och likvidering av aktier i det bolag, som vore avsett att bildas för övertagande av den av aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält bedrivna rörelsen, och, för det andra, anvisade å extra stat för år 1922 ett reservationsanslag av 750,000 kronor, att, därest Kungl. Maj:t skulle finna förhållandena därtill böra föranleda, av Kungl. Maj:t användas för teckning och likvidering av ytterligare aktier i samma bolag. Nu framgår det av den kungl. propositionen, att Kungl. Maj:t den 29 juni 1921 hade

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

tecknat dessa 1,250,000 kronor, som då mot interimisbevis inbetalades till bolaget av riksgäldskontoret. Dessförinnan hade man undersökt, säger bolagets styrelse, huruvida det föreläge skäl att fortsätta rörelsen eller om man skulle likvidera företaget. Man hade då, på grund av de upplysningar man fått av verkställande direktören på grund av de detaljerade beräkningar, som åvägabragts, dels rörande driftkostnaden för det instundande året och dels rörande bolagets ställning i likviditetsavseende under såväl fortsatt som inställd drift, kommit till det resultatet som bekräftades av styrelsens beslut den 14 juli 1921, att man borde fortsätta med driften. Detta var således en kort tid efter det den första teckningen dock redan blivit verkställd. Man hade då baserat beräkningarna på ett kolpris av 45 kronor per ton cif Göteborg. Redan något över två månader därefter befinner sig bolaget i den situationen, att det totalt saknar medel. Då säger bolaget, den 26 sept. 1921, att det, till följd av det inträffade starka priset på stenkol, för uppehållande av driften under brytningssäsongen 1921—1922 vore i oavvisligt behov av ytterligare rörelsekapital till belopp av 1,350,000 kronor. Det förefaller litet eget, att priset på stenkol — stenkolen voro ju icke sålda utan endast brutna — skulle förorsaka på endast två månaders tid, att det skulle behövas hjälp med ytterligare 1,350,000 kronor. Detta behov täcktes på det sättet att man nytecknade 725,000 kronor, vartill man ansåg sig berättigad på grund av riksdagens beslut, då riksdagen ju sagt, att nyteckning skulle göras beroende av de ekonomiska förutsättningarna för driftens fortsatta uppehållande. Kungl. Maj:t ansåg, att sådana förutsättningar förelågo, och tecknade 725,000 kronor, samtidigt som Kungl. Maj:t ålade järnvägsstyrelsen att inköpa 30,000 ton kol av bolaget, för vilka man skulle lämna ett förskott av 600,000 kronor. Den, som närmare vill taga reda på denna fråga, kan ju i dechargebetänkandet finna, hur det har gått till. Där hade ju reservationsvis gjorts anmärkning emot detta förfarande. Jag har icke så noga penetrerat den saken, att jag vet, huruvida anmärkningen var berättigad, ty redan i riksdagens beslut år 1921 låg en antydning om att man skulle få lämna förskott. Man får väl i alla fall gå ut ifrån att denna hastiga åtgång på pengarna förorsakades delvis kanske av uppköp av förnödenheter för den kommande brytningssäsongen — däri ligger också en stor svårighet beträffande detta företag, ty för att kunna hålla det gående under vintern är det nödvändigt, att man skaffar sig förråd redan föregående sommar, och dessa förråd böra vara uppköpta redan i juli månad — och delvis väl också beroende på att skulder blivit betalade, skulder som bolaget haft och som jag förmodar de privata intressenterna till en del gått i borgen för. Det förefaller i alla fall litet egendomligt, att nedgången i stenkolspriset skulle förorsaka detta, ty förlusten under brytningsåret 1 juli 1921—30 juni 1922 begränsade sig — detta är rätt väsentligt — till 338,000 kronor.

Vad beträffar inköpen, som ålades järnvägsstyrelsen, förorsakade dessa enligt järnvägsstyrelsens uppgift en förlust av 223,000 kronor, vilken förlust järnvägsstyrelsen å sin sida velat få ersatt. Jag har mig

icke bekant, huruvida den räkning, som kommunikationsdepartementet utskrev på handelsdepartementet blivit honorerad eller ej. I alla fall har trots detta det nu utvecklats sig som det gjort, och nu befinner sig bolaget åter i svårighet.

Jag vill även omnämna, att Kungl. Maj: t fann det påkallat, i den situation, vari bolaget befann sig, tillsätta några sakkunniga, som skulle utreda denna fråga och som skulle undersöka, i vad mån det var lämpligt att vidare fortsätta rörelsen. Dessa sakkunniga voro ju personer, som delvis hade insikt beträffande gruvförhållanden, men jag har mig icke bekant, huruvida de sutto inne med några större ekonomiska insikter eller ej. Några av de sakkunniga hava under sommaren 1922 besökt kolfälten där uppe på Spetsbergen, och de hava sedan avgivit ett utlåtande, i vilket de framhållit olika alternativ, men stannat vid det resultatet, att det, för att vidare fortsätta den här rörelsen på ett något så när tillfredsställande sätt, behövdes en hjälp från staten av ytterligare 4 1/2 miljoner kronor, vilka då skulle utgå såsom lån. När det för 2 år sedan förutsattes, att det skulle lämnas ett lån till detta företag, hesiterade man på den grund, att rättsförhållandena där uppe voro sådana, att man ännu icke kunde få någon inteckning för ett sådant lån. Därför gick man den gången aktieteckningsvägen. Nu har med avseende på rättsförhållandena där ingen förändring inträffat i detta fall, och det lån, som nu lämnas, blir tills vidare utan inteckning, till dess, vilket man får hoppas skall ske någon gång, rättsförhållandena kunna bli så ordnade, att man kan söka och erhålla sådan. De sakkunniga hava som sagt gjort upp vissa alternativa förslag och företagit vissa beräkningar. De hava framlagt dels ett alternativ, som förutsätter, att man skulle likvidera företaget, d. v. s. avbryta arbetet och endast utföra »försvarsarbete» och fortsätta på det sättet, tills man ansåg, att bättre och gynnsammare förhållanden för bolaget kunde inträda. Enligt det andra alternativet skulle en brytning av 100,000 ton och enligt det tredje alternativet en brytning av 200,000 ton per år äga rum. Till stöd för de av de sakkunniga framlagda alternativen finnas olika beräkningar, som visa vilka olika kapital respektive alternativ kräver.

Nu har det naturligtvis gjorts invändningar emot dessa beräkningar. Skattebetalarnas förening har lämnat in en beräkning, som återigen blivit motsagd av bolagets verkställande direktör. Jag får uppriktigt erkänna, att det, för den som icke känner till sådana här förhållanden, är alldeles omöjligt att bedöma något med avseende på beräkningarna. Jag fransäger mig åtminstone varje möjlighet därtill. Emellertid kan jag icke säga annat än att de sakkunnigas uppfattning icke kan kallas allt för optimistisk. På det hela taget präglas alla utlåtanden av så pass stor osäkerhet eller, man kan ju kalla det så, försiktighet, att man förstår, att var och en, som har med denna sak att göra, står inför en fråga, där faktorerna äro mycket ovissa. Jag är nu icke någon större beundrare av Skattebetalarnas förening, men jag vet i alla fall, att bakom dess beräkning står också mycket sakkunnigt folk, så att det i det ena fallet är lika sakkunnigt folk som i det andra. Det enda jag

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

kan säga om de sakkunnigas beräkning är, att den har en utgångspunkt, på vilken jag mycket tvivlar, nämligen den, att priserna på engelska kol för närvarande skulle vara sådana, att man hade all anledning motse snarare en förhöjning av priset än motsatsen. Det är den bakgrund, mot vilken alla deras beräkningar spegla sig, på samma gång man stöder sig väl mycket på att man tänkt sig, att förhållandena där uppe på Spetsbergen skola bliva sådana, som de nu konjunkturvis äro, och från vilka de sakkunniga utgå, då de säga, att de hoppas, att man med en brytning av 200,000 ton per år i allra bästa fall skulle kunna vänta sig, att en utdelning på aktierna skulle kunna lämnas. Detta förutsätter likväl, att man skall gå så pass långt, att man först gjorde alla de utbyggnader och anordningar som behövas för en så pass stor brytning, och för att komma dit måste man ha dessa $4\frac{1}{2}$ miljoner kronor.

I likhet med vad som skedde, när ärendet förra gången var före här, har majoriteten inom utskottet och majoriteten inom den avdelning inom utskottet, som jag tillhör, gått fram något försiktigare och stannat vid ett alternativ, som är billigare, i det man tänker sig, att bolaget skulle så småningom, om ett par år, komma upp till en brytning av 100,000 ton. Det är samma väg, som man gick förra gången, och jag misstänker, att det blir ungefär med samma resultat nu som år 1921, nämligen att det skall visa sig, att det snart behövs mera pengar. Av de $1\frac{1}{2}$ miljon kronor, som nu föreslås att beviljas till bolaget, på så sätt att i den nuvarande budgeten upptages en miljon kronor och i en kommande budget $\frac{1}{2}$ miljon kronor, har man tänkt sig, att ungefär något över 600,000 kronor — jag tror det var 638,000 kronor — skulle åtgå till utbyggnader. Vidare har man tänkt sig, att man skulle betala av under två år den kredit, för vilken de enskilda intressenterna hava engagerat sig, nämligen fortfarande $1\frac{1}{2}$ miljon kronor, med en tiondel av detta belopp för varje år, således 300,000 kronor sammanlagt. Vidare skall man lämna 500,000 kronor såsom rörelsekapital och därefter avvakta tiden och se, hur förhållandena utveckla sig, och om de förutsättningar, som de sakkunniga gjort med avseende på detta alternativ, hölle streck, och detta med tanke på att man då skulle bevilja återstoden, förmodar jag, av de 3 miljoner Kungl. Maj:t föreslagit.

Nu frågar jag mig, hur ställer det sig då. Det är alldeles klart, att om det lyckas, vilket man naturligtvis icke kan bedöma, förrän tidigast om två år härefter, ty under det närmaste året kommer man icke upp till en brytning av 100,000 ton, får väl riksdagen honorera detta och lägga dit mera pengar. Men om man icke lyckas, hur går det då? Min övertygelse är den, att det blir precis på samma sätt som nu. Bolagets styrelse förklarar nu, att om vi nu avbryta verksamheten, förlora vi dessa 2 miljoner kronor, som vi nedlagt i företaget. Nu skulle vi lägga dit $1\frac{1}{2}$ miljon kronor till. Då blir det samma situation igen, när vi stå inför utsikten att förlora dessa $3\frac{1}{2}$ miljoner kronor, och det ligger mycket nära till hands att säga, att om icke staten vill förlora pengarna helt och hållet, finns det icke något annat att göra än att fort-

sätta på samma väg man tidigare beträtt. Jag har funnit denna sak ytterst betänklig. Jag vill säga, att man, då det är fråga om affärer, får gå litet på känn så att säga, och jag har nästan på känn, att den här förutsättningen icke är riktig, och om så skulle vara förhållandet blir det naturligtvis för staten att år efter år lägga dit mera pengar. Det har jag icke velat taga på mitt ansvar och därför har jag redan tidigt ställt mig på reservationsståndpunkten.

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

Nu sägs det ju, att det på det hela taget icke är de ekonomiska synpunkterna, som få vara avgörande, utan att det här är andra synpunkter, som måste få göra sig gällande. Kommerskollegium, som alltid sett på saken mycket optimistiskt, har sagt, att det är ett nationellt svenskt intresse, som kollegium i sin mån anser sig böra befrämja. Ja, vari ligger nu det nationella intresset härvidlag? Det är en sak, som man kan ha mycket olika meningar om. Jag vill visst icke underskatta det nationella, men den ene betraktar en sak såsom nationell, och den andre betraktar en annan sak såsom nationell. Det finns icke något intresse för denna sak från industriens sida, det hava vi sett, ty industrien har bestämt uttalat, att den icke vill intressera sig i frågan. Det stora nationella intresset härvidlag skulle väl då vara, att man skulle hava en kolreserv, som man skulle kunna använda vid något tillfälle i framtiden. Man kan naturligtvis icke så noga angiva, när ett sådant tillfälle skulle anses föreligga, men det måste i alla fall vara ett sådant tillfälle, då det icke vore några sådana intresseförvecklingar, som gjorde, att man ej kunde komma i kontakt med sitt gruvbolag där uppe på Spetsbergen. Jag kan ju icke annat än bliva förvånad över att finna — när det är fråga om nationella synpunkter — att den regering, som så ivrat för detta företag, den regering, som tagit en så livlig del i detta arbete och som framlagt proposition, att samma regering vill, så att säga, sluta upp med inlandsbanebygget och att denna dess åsikt här framfördes på sådant sätt, att det till och med sades, att det vore bättre att i så fall kasta pengarna i sjön. Jag använder icke om detta företag på Spetsbergen så starka ord, men jag kan icke å andra sidan entusiasmera mig för det nationella i denna sak.

Det har visserligen sagts, att holländarna, som hava så gott om kol, fortfarande intressera sig för sina gruvor på Spetsbergen och hava lagt ned rätt mycket pengar där. Det skulle visst finnas statsgaranti till och med för de pengar, som blivit nedlagda i dessa gruvor, vilket jag emellertid starkt vågar draga i tvivelsmål, efter vad jag sett. Holland är i alla fall ett rikt land och har kanske lättare att göra på det sättet än vi. Vidare har det sagts, att de norska statsmakterna redan förut hava lagt ned 12 miljoner kronor i de norska företagen på Spetsbergen och att de nu stå i begrepp att där lägga ned ytterligare några miljoner kronor, så att de av de norska statsmakterna nedlagda beloppen skulle uppgå till sammanlagt mellan 15 och 16 miljoner kronor. Utan att vilja säga något ohövligt emot Norge, vill jag dock förklara, att jag icke har den stora egard för de norska statsmakternas ekonomiska politik, att det skälet kan för mig vara precis avgörande. Men

Ang. lön till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

Norge strävar ju efter att få suveränitet över Spetsbergen. Detta har man ju uttalat sig för under fredsförhandlingarna i Paris, men den konvention som träffats har ännu icke blivit ratificerad av staterna. Norge ligger ju också bra mycket närmare Spetsbergen än Sverige, och de norska redarna känna till dessa farvatten, så att det finns några faktorer, som tala mera till förmån för att Norge engagerar sig däruppe än för att Sverige skulle göra det.

Jag har nu, så gott jag kunnat, redogjort för den uppfattning jag har i denna fråga. På grund av denna min uppfattning har jag icke kunnat vara med om varken den kungl. propositionen eller utskottets förslag utan yrkar avslag därå.

Herr **Lindblad**: Herr talman! Det är ej ofta fjärde avdelningens ledamöter komma i delo inför kammaren. I allmänhet brukar det ju vara så på den avdelningen, att det råder tämligen stor enighet vid handläggningen av de frågor, som där förekomma, men när frågan om Spetsbergsbolaget kommer före, är det liksom om vår ärade ordförande på avdelningen fick några slags frysningar, ty han har icke i någon fråga visat sig vara en så bestämd motståndare som i denna. Likväl är ju klimatet ingalunda så svårt på Spetsbergen, som vi föreställt oss förut, utan det har tvärtom visat sig, att det är mycket liten skillnad i de klimatiska förhållandena mellan Spetsbergen och de nordliga delarna av Sverige. Det är således icke längre omöjligt, om ock kanske något svårare, att företaga vissa arbeten där uppe, än det är i de nordligaste delarna av vårt land. Men det är, säger man nu, det avlägsna läget, som gör, att man ej kan tänka sig en lönande kolbrytning på Spetsbergen. Det är svårigheterna med utfraktningen, som icke kan äga rum mer än ungefär tre månader av året, och åtskilligt annat, som gör, att man ej tror på möjligheten av att de stora fyndigheter och tillgångar, som där finnas, skola kunna göras fruktbärande. För min del har jag verkligen en annan uppfattning. Jag tror icke, att det är så omöjligt att tillgodogöra sig de fyndigheter, som finnas där uppe och, på ett sätt, som ej kommer att bli betungande utan tvärtom vinstgivande. Det beror visserligen helt och hållet på det allmänna läget på världsmarknaden i fråga om kolpriset. Men med de förhållanden, som för närvarande råda, tror jag icke, att det är omöjligt att få fram kolen från Spetsbergen till ett pris, som icke på något sätt ligger över världsmarknadspriset, utan tvärtom äro säljbara. För närvarande är kolpriset över 30 kronor — 35 à 40 kr. för bästa engelska stenkol. Järnvägarna i vårt land ha t. o. m. fyllt sitt sommarbehov för 38 kr. per ton, och det visar sig, att en brytning på Spetsbergen med förbättrade tekniska hjälpmedel numera skulle möjliggöra för oss att sälja Spetsbergskol i Göteborgs hamn för 24 kr.

Nu är det visserligen sant, att Spetsbergskolen på grund av sin rikare askhalt och stybbighet icke fullt kunna mäta sig med de bästa engelska kolen, men efter vad de sakkunniga meddelat, skulle det i fråga om kvaliteten endast skilja på cirka 8 procent. Det är alldeles uppenbart,

att om kolpriset stannar vid ett belopp av cirka 30 kr., skola ändock spetsbergskolen kunna brytas på ett lönande sätt.

Vad som gjort, att man hittills icke lyckats att få detta företag lönande, är naturligtvis delvis, såsom det anmärktes från den föregående ärade talaren, att det är ett kristidsföretag, d. v. s. ett företag, som tillkom under en tidpunkt, då kostnaderna för anläggningarna voro betydligt större, än de för närvarande äro och vad de voro före kriget. Det är alldeles givet, att sådana företag måste avskriva mycket av sitt nedlagda kapital och på det sättet komma i den situation, att de behöva nytt kapital. Därtill kommer ju det starka prisfallet på kol, som naturligtvis i sin mån bidragit till, att det ej varit möjligt att få någon förrentning av kapitalet eller över huvud få kapitalet att räcka till. Men det är ju så många företag, som tillkommit före kristiden, och för övrigt en mängd företag inom landet, som icke äro kristidsföretag, som gått med betydligt större förlust än Spetsbergbolaget gjort. När man ser på det ekonomiska läget i landet, sådant det blev, sedan depressionen inträdde, tror jag man kan säga, att det knappt finnes något enda företag av den omfattning, som Spetsbergbolaget, som gått med mindre förlust, och där nedskrivningen varit mindre, än den man nödgats göra för Spetsbergbolaget. Tvärtom är det ju så, att det finnes vissa företag, som ha gått med betydligt större förlust, och att nedskrivningar måste göras i företag, som man trott vara betydligt mer solida. När man gör en avskrivning på 95 miljoner kronor i en bank, så är det, synes det mig, ett vittnesbörd om att, i fall det ekonomiska läget är prekärt för Spetsbergbolaget, så har det också varit det för de flesta andra företag i landet. Det bör dock enligt min mening icke avskräcka. Det är givet, att innan man kan ordna en verklig drift där uppe, innan man kan sätta i gång med tillräckliga tekniska hjälpmedel, är det otänkbart, att ett sådant företag skall kunna konkurrera på världsmarknaden.

Nu har utskottets fjärde avdelning med alla röster mot ordförandens, herr Lamms, gått en annan väg än den Kungl. Maj:t föreslagit. Kungl. Maj:t har föreslagit ett lån på $4\frac{1}{2}$ miljoner kronor, och meningen var då, att man skulle utvidga företaget till en brytning av 200,000 ton per år. För denna utvidgning kräves naturligtvis större kapital, och dessutom skulle man genom detta lån på $4\frac{1}{2}$ miljoner undvika det förskott, som hittills utgått vid köp av kol för statens olika verk. Utskottets avdelning fann det icke vara lämpligt att genast vidtaga en så radikal förändring i brytningen där uppe, som ett sådant förslag skulle medföra. Det fann det klokare att gå en annan väg, att gå in på ett annat alternativ, som av de sakkunniga hade utarbetats. Detta möjliggör att på ett försiktigare sätt se till, om brytningen kan bli överensstämmande med de av de sakkunniga uppgjorda kalkylerna. Framför allt har det emellertid varit nödvändigt att se till att själva sprängningarna av kolen komma att försiggå på ett annat sätt, och med de medel som utskottet nu velat ställa till förfogande, lånet på 1 1/2 miljon, är det meningen, att man skulle anskaffa maskiner för själva kolbrytningen, så att därigenom kolen skulle bibehålla sig bättre än genom

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

sprängning för hand och med ammunition. Den stybb, som måste uppstå genom starka sprängningar, skulle undvikas i mycket hög grad, och det skulle bli lättare att rengöra kolen från skiffer, lera och sådant, som alltid följer med. Dessutom ansåg utskottet, att det vore lämpligare att, genom att stanna vid en mindre forcerad brytning upp till 100,000 ton, icke behöva göra så stora anordningar där uppe, icke behöva bygga arbetarbostäder och taga dit flera arbetare. Man skulle i stället så småningom pröva sig fram för att se på vilket sätt man sedan skulle kunna företaga ökad brytning där uppe. Om det visar sig, att med införandet av dessa s. k. förskrämningsmaskiner, kolpriset därigenom kunde hålla sig något under vad de bästa engelska kolen kosta, så att det för avnämarna vore likgiltigt, om de toge Spetsbergskol eller andra, skulle man så småningom komma fram till en sådan brytning, att man kanske kunde forcera produktionen, öka skeppningen och sålunda få en drift, som i än högre grad kunde konkurrera på världsmarknaden. Jag tror också, att det är en riktig väg. För min del kan jag nämligen ej förlika mig med den tanken, att svenska staten, sedan den nu kommit med i bolaget och har sin del i tillgångarna, skulle lämna ifrån sig dessa oerhörda fyndigheter. Det finnes i den gruva, som för närvarande bearbetas, cirka 200 miljoner ton, som äro lätt tillgängliga och ligga i öppen dag och således icke på samma sätt vålla svårigheter vid brytningen som kolen i gruvor, där man måste gå längre ned under jorden. Därtill kommer en hel del andra utmål där uppe, så att hela summan av fyndigheter skulle belöpa sig på 300 à 400 miljoner ton. Att lämna ifrån sig detta för så liten summa, som det ändå gäller, anser jag icke vara riktigt. Jag tror, att de norrländska malmfälten böra avskräcka från att gå de vägarna. Svenska staten lämnade ifrån sig dem för att sedan komma in som femte hjulet under vagnen och få en liten skärv av vad dessa malmfyndigheter inbringa för landet. Skulle vi nu göra detsamma med dessa kolfyndigheter och kanske låta andra få dem i sin händer, som bättre förstå att utnyttja dem, än vad som varit möjligt för staten hittills! Jag är alldeles övertygad om, att bolaget har möjligheter, om det bara har resurser, att på liknande sätt som vilket annat företag som helst göra företaget produktivt. Men skulle staten lämna från sig allt detta, skulle den kanske i sinom tid komma med på samma sätt som vid de norrländska malmfälten som femte hjulet under vagnen och endast få en liten skärv med av de tillgångar, som den en gång hade i sin hand.

Jag anser det för övrigt lämpligt, att även om det icke blir en så synnerligen vinstbringande affär, Sverige har dessa tillgångar som en reserv. Ingen vet vad som i framtiden kan hända. Vi leva under brytningsförhållanden, som göra det omöjligt för någon att se klart in i framtiden. Att Sverige har möjlighet att behålla en sådan tillgång, förefaller mig vara en stor fördel, som ej får kastas bort.

Det förslag, som föreligger från utskottet, skiljer sig också något även i andra delar från Kungl. Maj:ts förslag. Som bekant finnes det nu en överenskommelse mellan det första bolaget, Isfjorden—Belsund,

och det andra bolaget, i vilket staten ingick, en överenskommelse om att royalty skall utbetalas med 50 öre per ton. Den kungl. propositionen har nedprutat denna royalty till att gälla för ett visst antal ton per år, högst 75.000 ton intill år 1935. Emellertid har utskottet ej kunnat vara med härom i den form den föreslagits av Kungl. Maj: t, utan utskottet har föreslagit, att royaltyn endast skulle utgå av vinsten och således icke komma i första hand. Skulle ingen vinst uppstå, skulle visserligen royaltyn gottskrivas, tills vinst uppstår, men i vilket fall som helst får den endast utgå av vinsten. Därigenom besparas ju bolaget åtskilliga utgifter, som det annars skulle få, även om bolaget icke ginge med någon som helst vinst. Dessutom ha ju de gamla garanterna för det lån, som belöper sig på 1,500.000 kr., gått med på att stå för detta lån under 10 år framåt på det villkor att under dessa 10 år avamorteras en tiondedel varje år, alltså 150,000 kr. per år.

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

I fråga om detta företag är det också en annan sak, som jag tycker bör uppmärksammas, när man nu går att fatta beslut, och det är, att vad som utgives härifrån för kol, som köpas på Spetsbergen, går till svenska arbetare, svenska ingenjörer och andra som äro anställda där uppe. Det är svensk arbetskraft som användes, och om således penningarna gå härifrån till Spetsbergen, så återvända de ju på det sättet till Sverige. att arbetare och andra, där sysselsatta, komma tillbaka med dem och kunna tillgodogöra sig dem här i hemlandet, när de ej längre vilja stanna där uppe. I allmänhet är det klart, att de ej stanna där någon längre tid. Det är samma förhållande, som uppe i Norrbotten, men ännu kortare tid stanna de väl i alla fall på Spetsbergen. Hur det än är i det fallet kunna de alltid återkomma med en sparad skilling och använda den på det sätt de finna bäst här i landet. Vi giva således icke ut något till andra länder för de kol, som eventuellt kunna brytas där uppe. Det förefaller mig vara en fördel också, att man här har ett företag, där man kan möjliggöra för svenska arbetskrafter att vinna utkomst och kanske t. o. m. god utkomst. För min del kan jag således ej hysa de farhågor för företaget, som den föregående talaren hyste. Jag tror, att med en förnuftig ordning, med sträng sparsamhet i administrationen och förvaltningen av företaget och med en bättre anordning för brytningen av kolen, det icke skall föreligga större omöjligheter för detta företag, än det gjort för så många andra, som legat vida närmare och arbetat under vida bättre förhållanden än vad fallet är här. Och då tillgångarna, såsom jag sagt, äro så pass stora som de äro, anser jag ej, att svenska staten skall avhända sig dem, för att andra kanske skola komma i tillfälle att utnyttja dem.

Den föregående ärade talaren nämnde ju, att Holland, som självt har kol och som ligger i närheten av koldistriktet, ändå anser med sin fördel förenligt att idka brytning av kol uppe i Spetsbergen. Holländska statsbanken lär ha garanterat en summa av 6—7 miljoner gulden för företaget där uppe, och det är således meningen, att man skall öka brytningen av kol för Hollands räkning. Normmännen hava också nedlagt

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

åtskilligt i norska gruvorna — om det bara är för att komma i åtnjutande av suveräniteten vill jag lämna osagt — men de kanske även äro så ekonomiskt kloka, att de icke lämna ifrån sig sina fyndigheter. Enligt min mening ligger nämligen nog saken så till för även Norge, att det funnit med sin fördel förenligt att i sin hand behålla dessa fyndigheter för framtida behov och för att åtminstone ha något att falla tillbaka på, om svårigheter skulle uppstå, sådana som vi genomlevat och som vi ha i färskt minne.

Det nämndes av den föregående talaren, att Skattebetalarnas förening, med vilken han icke sympatiserade, hade gjort kraftiga angrepp mot detta företag, och det är alldeles riktigt. Han nämnde också, att han visste, att det stod kunnigt folk bakom, som hade sökt penetrera denna fråga och kommit till det resultat, att man icke borde bevilja något till Spetsbergbolaget. Det är ju icke bara Skattebetalarnas förening; det finnes vissa tidningar, som också ställt sig mycket avoga mot saken, och över huvud har det varit mycket stark agitation mot att staten skulle lämna något lån till Spetsbergbolaget. Men när man ser närmare efter, förefaller det, som om dessa tidningar skulle representera mycket starka ekonomiska luktorgan, och jag är icke alldeles övertygad om att det icke bakom detta motstånd kan ligga även vissa intressen, som vilja framträda och göra sig gällande, ifall bolaget nu skulle behöva likvidera och lämna ifrån sig allt vad som är uppbyggt där uppe. Med en liten smula hjälp skulle verksamheten dock kunna utvidgas, så att man därigenom för bolaget, i vilket ju svenska staten har det mesta inflytandet, möjliggjorde en brytning av kol och det på ett sådant sätt, att det hela bleve ett räntebärande företag. Med de tillgångar, som finnas, är detta möjligt. Det är bara fråga om, på vilket sätt man skall kunna utfrakta de mängder kol, som kunna brytas där uppe. Detta är väl den stora frågan, men ej heller den frågan synes mig vara olöslig. Från redarhåll har man åtminstone icke hört, att det skulle möta några svårigheter att under seglationstiden utfrakta kol därifrån, och att det skulle vara möjligt att härför ställa tillräckligt antal fartyg till förfogande. Nu vore det också meningen, att man med en utvidgning av lastkajen skulle kunna möjliggöra, att 6,000-tonsbåtar kunna gå upp för att taga kol i stället för, såsom nu är fallet, 3,000-tonsbåtar, vilket ställer sig dyrare i frakthänseende.

Jag kan således på intet sätt dela den uppfattningen, att detta företag, även om det är ett kristidsföretag, är sämre ställt än så många andra under nu rådande depressionstider, och framför allt har detta företag verkliga tillgångar och icke blott imaginära sådana. Det är icke bara papper, som ligger i Spetsbergen, utan det är kol, det är reella tillgångar, som i nuvarande stund representera, med det kapital, som nedlagts, ungefär 2 1/2 öre per ton. Det förefaller mig, som om man icke bör lämna ifrån sig ett ton kol för 2 1/2 öre. De svårigheter, som förefinnas, kunna övervinnas; värre svårigheter ha företaget överunnit.

Jag kan således, herr talman, inte annat än yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Winberg**: Det har här i dag erinrats om, och det framhålls också i denna kammare redan för någon tid sedan, att det ur ekonomisk synpunkt under vissa givna förhållanden kan vara fördelaktigare att kasta pengar i sjön än att lämna dem till ett visst företag. Jag kan mycket väl vara med om, att det gives sådana tillfällen, men det allra riktigaste synes mig vara, att varken kasta pengarna i sjön eller lämna dem till företag, om vilka man absolut anser, att de icke kunna drivas. Jag måste säga, att, om man i förevarande fall lämnar ytterligare medel till här ifrågakvarande företag, så blir det liktydigt med att bokstavligen kasta miljonerna i sjön. Den föregående talaren kalkylerade för enkelt, när han kom till det resultatet, att kolen i Spetsbergen kosta $2\frac{1}{2}$ öre per ton, d. v. s. vad man lagt ut representerar en summa av $2\frac{1}{2}$ öre per ton, och att man icke bör lämna ifrån sig kol för detta pris. Det verkliga värdet av kolen uppe på Spetsbergen framkommer först när det visat sig, om de kunna brytas och säljas med fördel i konkurrensen med andra säljare. Annars ha Spetsbergskolen intet värde där de ligga. Jag måste säga mig, att det verkar dubbelt egendomligt, att samma regering, vars kommunikationsminister fällde det av mig omnämnda yttrandet, varit med om att framlägga det förslag, som nu här föreligger till behandling.

Ang. lön till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

Vi skola icke söka leka kurrageömma med varandra här; såsom redan blivit erinrat, är detta företag ett typiskt kristidsföretag, och då är frågan, om vi ha det moraliska modet och det ekonomiska förutseendet att verkligen göra detta klart för oss och behandla företaget såsom ett kristidsföretag eller om vi skola falla för den frestelsen, såsom man så ofta gör, att därför att ett företag kommit i gång och därför att staten engagerat sig med ett visst belopp, så fordrar nästan vår prestige, att vi lämna ytterligare bidrag, för att vi icke skola förlora vad vi redan satsat. Jag ber få säga, att det bevisar ett dåligt ekonomiskt sinne för att allt för länge följa en dylik linje. Det var ganska naturligt, att man under kristiden, när kolpriset var mer än det tiodubbla, skulle stimuleras till att även försöka utnyttja dessa möjligheter med det svindlande kolpris, som då rådde. Så som saken nu ligger blir det en annan fråga, om detta företag under nuvarande relativt normala förhållanden kan bli bärkraftigt.

I den kalkyl, som återfinnes här i utskottets utlåtande, har man räknat med ett kolpris cif Göteborg av 27,20 kr. per ton. Det är visserligen sant, att stenkolspriset för närvarande är 30—34 kronor per ton, men detta beror på alldeles exceptionella förhållanden. Det beror på den franska ockupationen av vissa delar av Tyskland. Innan detta inträffade, var kolpriset nere i 26 kronor per ton, och ingen lär väl inbilla sig, att kolpriset kommer att stabiliseras högre än möjligen 70 à 80 % över det pris, som rådde före kriget. Om man utgår härifrån, framgår sålunda redan av kalkylerna, att detta företag icke kan sälja till samma pris som komma att göra sig gällande i den allmänna marknaden, så snart normala förhållanden inträtt. Det oaktat har man i dessa kalkyler räknat med att det bidrag, som nu från Kungl. Maj: ts

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

sida begäres, skulle lämnas av riksdagen och att man således skulle kunna utvidga driften. Även om det skulle inträffa, vilket nu icke kan ske, därför att utskottet icke velat gå med på den högre summan, men även med den utgångspunkten äro kalkylerna felaktiga, för att nu icke tala om att kvaliteten hos dessa kol är lägre än kvaliteten hos de engelska kol, som komma att utbjudas till lägre pris än detta företag kan räkna med.

I detta sammanhang kanske det kunde vara skäl att tala något om det nationella, det svenska intresset, som naturligtvis måste vara med även här. Jag tror icke, att man behöver vara synnerligen skarp vare sig psykolog eller nationalekonom för att kunna reducera det där momentet till dess rätta proportioner. Jag skulle vilja se de svenska företagare, som på grund av ett nationellt intresse vilja betala 4 à 5 kronor högre pris per ton stenkol än vad de kunna få stenkol för av bättre kvalitet från England. Jag tror, att vi redan nu kunna vara överens om, att detta svenska intresse inför en sådan eventualitet icke håller måttet, utan att man kommer att köpa kol billigare och bättre, även om de icke brutits av svenska arbetare. Det är således bäst, att vi för ögonblicket avfärda detta moment och räkna kallt och nyktert med de ekonomiska kalkyler vi i detta sammanhang ha att räkna med. Under sådana förhållanden är det min bestämda uppfattning, och man behöver som sagt icke vara så synnerligt stor räknemästare för att redan av de fakta, som föreligga i utskottets utlåtande, sluta sig till, att så fort något så när normala förhållanden inträffa, kommer detta företag absolut icke att kunna utbjuda kol till det pris, för vilket vi kunna få sådana från andra håll, och att det alltså icke är någon utsikt, att detta företag under normala förhållanden kan bli leveranskraftigt och hålla sig. Under sådana förhållanden är väl det riktigaste att draga de naturliga konsekvenserna härav och möjligen med beklagande konstatera, att detta företag, som satts i gång under kristiden, då en hel del andra faktorer voro att räkna med — som kanske förklara, att det kom till stånd — är av den art, att det icke kan bestå i konkurrensen under normala förhållanden.

Den föregående talaren erinrade också om, att det finnes en del andra kristidsföretag, som stå betydligt sämre till boks rent ekonomiskt sett än detta företag gör. Om detta uttalande vill jag säga, att det kan vara en tröst för tigerhjärtan, men icke är den omständigheten någon hållbar grundval för ekonomiska kalkyler, att det är värre ställt inom en del andra kristidsföretag än inom detta. Jag kommer ovillkorligen fram till den slutsatsen, att det är riksdagens skyldighet att se nyktert på saken och icke låta förvilliga sig av att man här under vissa exceptionella förhållanden satt i gång ett företag och att man av den anledningen icke gärna vill släppa det, d. v. s. att man icke vill se den verkliga sanningen i ögonen. Man bör icke heller låta förvilliga sig av talet om det nationella svenska intresset, därför att det går icke att omsätta detta i klingande mynt, då det är fråga om ett så tveklaktigt företag som detta. Däremot må det bli en annan sak, huru

det i framtiden skall förfaras med ett värde sådant som kolfälten på Spetsbergen representera. Personligen är jag av den meningen, att man icke bör utan vidare avhända sig dessa värden, d. v. s. dessa eventuella värden, ty det kan inträffa sådana exceptionella förhållanden, som kunna göra, att det vore bra att ha dem vid ett visst tillfälle. Man bör söka bevara dem såsom en reservtillgång att tillgripa, när på grund av förhållandena på samfärdselns område det kanske blir svårt, för att icke säga omöjligt, att förse sig med bränsle. Men för att ha den möjligheten kvar om tio eller tjugu år, när denna eventualitet kan inträffa, kan jag icke se någon rimlig anledning att hålla på och driva detta företag under hela den tid, som vi ha relativt normala förhållanden. Det är sannerligen icke något ekonomiskt tillvägagångssätt, som är värt att rekommendera. Jag lämnar därhän, huruvida det kan vara möjligt att nedlägga driften för att upptaga den under exceptionella förhållanden, om det är möjligt att göra det på det sätt, att det nuvarande företaget bibehålles, eller om staten — icke för att driva detta företag nu, utan för att ha en reservkälla i framtiden — skall övertaga de värden, som kolfälten på Spetsbergen representera. Det blir en sak, som man får resonera om, men detta inverkar som sagt icke alls på frågan, huru man skall ställa sig nu. Frågan är, om man under nuvarande förhållanden allt fortfarande skall uppehålla driften, och den saken anser jag vara besvarad i och med de kalkyler, som föreligga, och i och med vad man kan räkna ut att detta företag kan prestera i motsats till vad som bjudes från andra håll i fråga om kol och dess priser. Jag vet nu icke för övrigt, huru det kommer att ställa sig här. De kalkyler, som äro gjorda och i vilka man kommit fram till det pris jag nämnde, äro, såvitt jag förstår, byggda på det krav, som regeringen framställt, d. v. s. på ett bidrag av $4\frac{1}{2}$ miljoner kronor.

Nu har man under de senare dagarna tvistat om huruvida det mindre belopp, som utskottet föreslår, över huvud taget har något värde eller icke. Den saken är ännu icke utredd, och då i varje fall kalkylerna äro gjorda med utgångspunkt från det högre anslaget, så föreställer jag mig, att kalkylerna med denna utgångspunkt icke kunna hålla streck, ifall riksdagen nu eventuellt skulle gå med på utskottets förslag. Jag anser sålunda, att man måste komma fram till att vi här icke kunna hjälpa, utan att den naturliga utvecklingen bör få säga sitt ord, och det är, att ett företag, som är byggt på sådana förutsättningar som detta, icke kan hållas i gång under normala förhållanden. Det är att se sanningen i ögonen i detta fall. Sedan kunna vi se till, vilka utvägar vi ha att bevara de värden, som ligga i de kolfält å Spetsbergen, som svenskar nu förfoga över, för att möjligen ha en reservtillgång i framtiden, för den händelse det skulle bli sådana förhållanden, att det bleve nödvändigt, att i en hast utnyttja dem. Någon omöjlighet att ordna saken på detta sätt kan jag icke anse föreligga, och då förfaller också herr Lindblads tal om, att man icke bör avhända sig kol, som icke representera högre pris än $2\frac{1}{2}$ öre per ton.

Herr talman! Icke minst med hänsyn till de synpunkter, som kom-

Ang. län till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

munikationsministern anlade vid ett föregående tillfälle, anser jag, att, med den utgångspunkt han hade, det enda naturliga resultatet måste bli, att man i detta fall absolut måste säga ifrån, att inga vidare medel komma att anslås till ifrågakvarande företag under nuvarande förhållanden.

Jag ber sålunda att få yrka avslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets förslag.

Herr **Svensson, Carl:** Herr talman, mina herrar! Det var närmast ett par yttranden av förste vice talmannen, som föranledde mig att taga till orda i denna sak. Jag skall dock endast yttra några få ord.

Herr förste vice talmannen riktade en, visserligen mild, kritik mot de åtgärder, som företagits i syfte att finansiera detta företag och som ha föranlett förluster för bland andra järnvägsstyrelsen, och han nämnde en viss summa, som järnvägsstyrelsen gjort anspråk på att få ersättning för.

Då några av dessa åtgärder vidtagits på min föredragning, så vill jag säga, att åtgärderna, som ha bestått i ett bemyndigande för vissa statens myndigheter och i främsta rummet för järnvägsstyrelsen att till aktiebolaget Spetsbergen utbetala förskott för kol, ha vidtagits uteslutande i statens intresse, då de varit nödvändiga för att förhindra bolagets fall. Det var särskilt förhållandet med det beslut, som fattades i maj månad förra året och som innebar ett dylikt bemyndigande för järnvägsstyrelsen och för vissa andra statens myndigheter. Om bolaget då hade fått falla, skulle det inneburi icke blott, att staten med säkerhet skulle gått förlustig det kapital, som staten redan engagerat i företaget, utan också att det syfte statsmakterna gått in för genom att engagera kapital i företaget, nämligen bevarandet i svenska händer av de koltillgångar, som det här är fråga om, skulle ha äventyrats. Regeringen ansåg sig icke kunna taga ansvaret inför riksdagen för en sådan utveckling utan vidtog vissa åtgärder, vilka icke blivit föremål för anmärkning, trots det, att de granskats av konstitutionsutskottet — regeringen vidtog, säger jag, dessa åtgärder för att provisoriskt stödja bolaget intill dess att riksdagen blivit i tillfälle att fatta ställning till frågan huru statens intressen i detta företag böra för framtiden bäst tillgodoses. Jag tror, att riksdagen bör hålla regeringen räkning för, att den berett riksdagen ett sådant tillfälle. Omedelbart efter det dessa nödtvångsåtgärder vidtogos, igångsattes den utredning, som sedermera lett fram till det resultat, som framgår av den kungl. propositionen, ett resultat, på vilket propositionen är byggd.

Mot beskaffenheten av denna utredning gjorde också herr förste vice talmannen någon liten anmärkning. Han ifrågasatte, huruvida den ekonomiska insikten där verkligen hade varit väl företrädd. Med anledning härav ber jag få erinra om, att denna utredning försiggått i samråd med statens styrelseledamöter i bolaget, d. v. s. landshövdingen Lübeck, numera kommunikationsminister, och kommerserådet Sohlman. Jag förutsätter, att herr förste vice talmannen icke vill fränkänna dessa

män ekonomiska insikter. De ha ju också helt ställt sig solidarisksamma med det förslag, vartill utredningen kommit, liksom ju också kommerskollegium, såsom redan anmärkts, för sin del tillstyrkt det samma. På denna utredning är som sagt propositionen byggd, en utredning, mot vars saklighet och exakthet ingen anmärkning, såvitt jag vet, framställts.

Den slutsats, till vilken utredningen kom, var att, om man finge till stånd en ur teknisk och ekonomisk synpunkt verkligt rationell drift, det vore sannolikhet för att företaget skulle bli räntabelt och möjligen också vinstgivande.

Vid mitt ställningstagande till detta resultat kom jag också till den meningen, att steget nu borde tagas fullt ut. Då jag anser, att det är ett verkligt statsintresse, att dessa koltillgångar bevaras, låt mig säga som en nationell reserv åt landet, så har det synts mig, att detta borde ske på det ur ekonomisk synpunkt mest fördelaktiga sättet, att det har synts mig, att utredningen verkligen givit vid handen, att det mest ekonomiska sättet att förvalta denna koltillgång skulle vara en utökning av brytningen på sätt som föreslagits i den kungl. propositionen. Man hade som sagt då mycken stor sannolikhet för att företaget skulle kunna bli räntabelt.

Herr förste vice talmannen anmärkte vidare, att han, med hänsyn till det värde det kunde ha för Sverige att äga denna koltillgång, icke kunde tillmäta denna synpunkt någon större betydelse och framför allt att den för industrin icke kunde ha någon betydelse. Med anledning härav vill jag erinra om, att när handelsminister Malm år 1921 framlade den proposition för riksdagen, på grund av vilken riksdagen beslutade, att staten skulle engagera sig i företaget, kunde han åberopa ett uttalande från Sveriges industriförbund, däri man i mycket positiva ordalag just strök under betydelsen för industrin av en sådan reservtillgång. För min del vill jag säga, att man naturligtvis icke får överskatta betydelsen av att ha en sådan tillgång. Men att den i en viss situation kan ha en mycket stor betydelse, därom är jag övertygad, och jag är också för min del övertygad om, att bränslemarknaden kan under långa tider komma att befinna sig i det läge, att en kvantitet på ett par hundra tusen ton Spetsbergskol per år kan ha en viss betydelse för prisbildningen och ur konkurrenssynpunkt.

Nu har utskottet emellertid icke tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition. Utskottet har visserligen samma uppfattning som Kungl. Maj: t, nämligen att det är ett betydande intresse för landet, att dessa koltillgångar bevaras åt landet, men utskottet vill tillgodose detta intresse på ett annat sätt, det vill göra det på ett sätt, som kräver ett för ögonblicket mindre kapitaltillskott än i propositionen ifrågasättes.

Jag förstår mycket väl denna tveksamhet, liksom jag över huvud taget förstår den tveksamhet, som envar måste känna inför ett avgörande som detta. Men jag måste ändå giva uttryck åt min uppfattning, att med utskottets förslag klaras icke saken en gång för alla, som man sannolikt skulle ha gjort genom att taga steget fullt ut på en gång såsom

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

i propositionen föreslagits. Utskottets förslag innefattar ett steg, och det är ganska säkert, att detta steg sedermera kommer att åtföljas av ytterligare steg, av ytterligare kapitaltillskott. Det är således en halvmesur, som icke är mycket tilltalande. Särskilt finner jag det ganska osympatiskt, att man med utskottets förslag fortfarande skall laborera med förskott till bolaget från statens institutioner och främst från statens järnvägar. Det är en anordning, som är osympatisk för bolaget, den är osympatisk för statens institutioner, och den är oläglig även för Kungl. Maj: ts regering, som har att tid efter annan pröva dessa framställningar om utbetalning av förskott. Även om man ville gå utskottets väg och således fortsätta med en brytning i mindre omfattning, så synes det mig i alla fall vara önskvärt, att de kapitalengagement, som staten nu gör, hade gjorts så pass stora, att bolaget icke i fortsättningen hade behövt att laborera med förskottsanordningar.

Emellertid innebär ju ett antagande av utskottets förslag principiellt detsamma som ett antagande av Kungl. Maj: ts proposition. Det innebär ett understyrkande och ett fastslående från riksdagens sida, att man anser, att det är ett intresse, för vilket man får taga ekonomiska risker, att bevara åt landet dessa tillgångar av kol å Spetsbergen vilka nu befinna sig i svensk ägo.

Med hänsyn till detta och då utskottets förslag givetvis är det enda, som har utsikt att leda till ett positivt resultat vid denna riksdag, kommer jag för min del, herr vice talman, att vid en votering rösta för detsamma.

Friherre **Adelswärd**: Herr talman, mina herrar! Vid studium av det nu föreliggande förslaget har jag icke kunnat undgå att tänka på det gamla kända och enligt mitt förmenande sanna uttrycket, att man ej bör kasta goda pengar efter förlorade. Ur affärssynpunkt förefaller det mig alldeles klart, att detta företag från nästan alla håll betraktas som ett dåligt ekonomiskt företag.

Redan i min egenskap av finansminister hade jag tillfälle att behandla denna fråga, enär det då gjordes framställningar och ganska starka påtryckningar från olika håll om, att svenska staten borde förvärva kolgruvor på Spetsbergen, då sådana utbjödos till försäljning. Det gav anledning till att redan då låta sakkunniga undersöka förhållandena, och oaktat denna undersökning icke kunde göras så djupgående, som sedan varit fallet, resulterade den i att det, såvitt jag kunde finna, ingalunda förefanns något som helst skäl att föreslå riksdagen att ekonomiskt engagera sig i ett sådant företag. Jag skall icke mycket ingå på den ekonomiska sidan av saken, då den är väl utredd av de handlingar, vi ha tillgång till, och då det dessutom just icke varit någon som velat göra gällande, att det ur ekonomisk eller affärssynpunkt skulle vara skäl ingå i detta företag.

I detta sammanhang vill jag dock påpeka för det första att vad försäljningspriset beträffar, så är detta redan en mycket osäker faktor. Här har i de sakkunnigas utredning räknats med ett kolpris, som enligt mitt förmenande med största sannolikhet framdeles kom-

mer att sjunka. Jag kan bara påminna om, att kolpriset före kriget var nere så lågt, att det inköptes kol för statens järnvägars räkning till ett pris, som icke låg mycket över hälften av det pris, till vilket produktionskostnaden per ton i denna utredning beräknats.

Ang. lön till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

Nu tror jag visst icke, att kolpriset kanske någonsin kommer att nedgå till så lågt pris, som då rådde, men å andra sidan tror jag, att det är allt för sangviniskt att räkna på, att kolpriset i framtiden skall komma att bli dubbelt så högt eller väsentligt mer än dubbelt så högt, och det skulle dock erfordras för att detta företag med de beräknade produktionskostnaderna skulle gå ihop eller lämna överskott. Men kommer jag sedan till produktionspriserna, sådana de här äro beräknade, så är det naturligtvis mycket svårt att utöva någon detaljerad kritik, och det är för mig alldeles omöjligt, då det fordras synnerligen ingående undersökningar därför. Jag kan ju utgå ifrån, att kalkylerna äro beräknade så samvetsgrant och noggrant som möjligt, men jag ställer mig ändå synnerligen skeptisk till dem. Jag har haft mycket att göra med gruvföretag och industrier, jag har sysslat med kalkyler av olika slag för dessa, och så mycket kan jag säga, att det finns inga företag, som det är svårare att på förhand beräkna produktionskostnaderna för än gruvbrytningsföretag. Alltså tror jag man gör klokt, om man, när man ser på denna sak, utgår ifrån sannolika lägre försäljningspriser och sannolika högre produktionspriser, än man här utgått ifrån.

Jag skall, som sagt, icke upptaga tiden med att yttra mig om den ekonomiska sidan av saken, då denna varit föremål för utredning och var och en kan göra sina reflexioner. Jag har bara velat antyda det, som jag tror vara skäligen och riktigt att göra klart för sig, när man skall bedöma den ekonomiska sidan av saken.

Nu är jag i allmänhet icke någon vän av att staten, mer än inom vissa ganska, snäva gränser, engagerar sig i ekonomiska företag, och jag har alldeles klart för mig, att detta borde undvikas, när det gäller affärsföretag, som alldeles uppenbart äro oekonomiska, för att icke säga sannolikt direkt förlustbringande. Det har redan, som man vet, vid denna riksdag rests krav på, att staten, då ett enskilt företag av viss beskaffenhet gått dåligt, skulle gripa in. Då är det snart sagt en patrotisk sak, att staten skulle träda emellan och hjälpa detta företag. Men är det å andra sidan ett annat sådant företag eller samma företag, som på grund av ändrade konjunkturer går mycket bra, då är man i stället synnerligen ömtålig för varje statsingripande, som skulle på något sätt, hur befogat det än må vara, verka intrång på den fria hanteringen, för den enskildes fullkomligt fria ekonomiska självbestämmanderätt. Detta förefaller mig vara mycket inkonsekvent.

Om man således lämnar de ekonomiska synpunkterna, får man lägga huvudvikten på de andra synpunkter, som ha framhållits som skäl för det nu begärda ingripandet från statens sida. När man gör det, tror jag att man får tillgripa känslotänkandet. Det rena, kalla

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.

(Forts.)

förståndstänkandet räcker icke längre. Jag tror för min del, att det är olyckligt, när riksdagsfrågor bedömas med känslotänkande, och alldeles säkert är det synnerligen olyckligt, om så sker, när det gäller rent ekonomiska frågor.

Men även dessa andra skäl förefalla mig synnerligen svaga. Det talas om det allmänna intresse — jag tror man skulle kunna säga det politiska intresse — svenska staten skulle kunna ha av att dessa gruvor stanna och fortfarande exploateras i svensk ägo. Där bakom ligger väl den tanken, som en talare här omnämnde som antagligt motiv från norska statens sida, då den offrat pengar på detta företag, att det skulle stärka norrmännens anspråk på suveräniteten över Spetsbergen. Jag tror nu, att detta har mycket litet att betyda, och för övrigt tycker jag, att det är ett bra dåligt sätt att stärka sin rätt i sådant hänseende, så detta skäl räknar jag icke mycket med. Men så säger man, att det är ett nationellt intresse i andra hänseenden, att vi ha dessa stenkolsfyndigheter. Vi skulle där ha en reserv, det skulle vara önskligt, att svenskt arbete nedlades där, att vi sålunda inom landet förbrukade kol, som producerats genom svenskt arbete o. s. v. Men även därvidlag kan jag icke låta bli att tänka på, om man vill lägga denna synpunkt på saken, att dessa gruvor ju icke ens äro belägna inom vårt eget land. Skulle jag anlägga en sådan synpunkt på gruvföretag eller industriföretag i allmänhet och skulle tänka mig, att staten ville offra fem eller sju miljoner, som det ju skulle bli, om det nu begärda anslaget beviljades, på — man kan ju alltid göra det tankeexperimentet — exempelvis de skånska stenkolsgruvorna, i en eller annan form, så håller jag icke för otroligt, att man skulle finna flötser i de skånska stenkolsfyndigheterna, som äro för litet givande för att exploateras med vanlig enskild drift, men som med så starkt statsunderstöd skulle kunna tänkas bli brytvärda. Om man ville lägga den synpunkten på saken, förefaller det mig vara bra mycket större idé, att det från statens sida lades ner miljoner för att understödja inom landet befintliga svenska företag, exempelvis de skånska stenkolsgruvorna, än att gräva ner pengarna i Spetsbergsgruvorna.

Det skäl, som anföres, att andra länder icke göra som vi — det är Holland och Norge det gäller — har redan av herr förste vice talmannen i hans första anförande bemötts, och jag skulle därvidlag endast vilja tillägga, först och främst att vi icke alls veta, huru saken ligger; det kan vara en tillfällig majoritet inom dessa länders riksdagar, som avgjort frågan på ett sätt, som, åtminstone från min synpunkt sett, icke är så klokt. För övrigt veta vi ej — åtminstone framgår det icke av de handlingar jag haft att tillgå — huru Hollands och Norges fyndigheter äro beskaffade, till vilka de offrat så mycket pengar. De ha kanske större förutsättningar att kunna ekonomiskt utnyttjas än våra, och sålunda duger icke denna jämförelse till något som helst säkert stöd för vårt bedömande av frågan.

Ja, sedan talar man om denna tillgång, denna reserv för en avlägsen framtid. Det kan ju räknas i hundratals år framåt, om man

vill tala om den där reserven, som skall täcka bristande tillgång på stenkol, så att detta är väl ej så särdeles allvarsamt menat. Viktigare är väl då det skälet, att man i krigstider skulle ha större möjlighet att fylla behovet av stenkol, då man har egna gruvor på Spetsbergen, än man eljes kunde ha. Detta skäl är visst redan bemött. För övrigt är det högst osäkert, om man i ett givet krigsläge verkligen skulle kunna tillgodogöra sig denna reserv. Jag tycker vidare, att man icke skall basera vittgående ekonomiska företag på den enda förutsättningen, att de skulle bli nyttiga under krigstid. Vi få väl ändå säga så mycket som att krigstiderna äro det onormala och sällsynta, och då vi i ekonomiska ting ordna och besluta något, bör det vara med hänsyn till normala, fredliga förhållanden.

Ang. lön till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

Jag tror mig alltså med dessa ord hava påvisat, att även de där andra skälen, utan överdrift sagt, äro mycket svaga.

Nu har ju också utskottsmajoriteten sett på saken ganska skeptiskt, och detta har tagit sig uttryck däri, att utskottet icke tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition utan gått en medelväg och föreslagit ett anslag av endast 1 $\frac{1}{2}$ miljon kronor i stället för de begärda 4 $\frac{1}{2}$ miljonerna. Jag ser dock inte så stor skillnad mellan detta utskotters förslag och den kungl. propositionen, ty det kunna vi väl vara tämligen säkra på, att om vi givit 1 $\frac{1}{2}$ miljon, så få nog ge de 3 miljonerna efter någon tid, och sannolikt ännu mer. Jag kan därför sluta som jag började med att säga, att det är den gamla historien att kasta goda pengar efter förlorade.

Jag ber därför, herr greve och talman, att med stöd av vad jag sagt få yrka bifall till den av herr Kvarnzellius m. fl. avgivna reservationen och avslag på den kungl. propositionen.

Herr Stendahl: Herr talman, mina herrar! Då en ärad talare på Sörmlandsbänken, den man, på vilkens föredragning den kungl. proposition kom till stånd, särskilt poängterat, att om kamrarna bifölle utskottets förslag i dag, vore bolaget icke hjälpt, utan att man måste bereda sig på, som den föregående ärade talaren sade, att nästa år motse ett krav på ytterligare 2 à 3 miljoner, så skall jag be att få instämma i detta yttrande. Det är också min uppfattning. Bolaget är, såvitt jag förstår, icke hjälpt med vad som här föreslås från statsutskottet, och jag tror, att bolaget är så litet hjälpt, att det icke skulle dröja ens så lång tid, som kommer att löpa, innan riksdagen åter samlas, förrän man får höra, att bolaget åter behöver ekonomiskt stöd, och då står man inför samma situation, som ett par gånger tidigare har inträffat, nämligen huruvida Kungl. Maj:t med enligt min uppfattning förnärträdande av riksdagens beskattningsrätt skall taga på sitt ansvar att direkt eller indirekt skjuta till ett kapital, som vid sagda tidpunkt behöves för att hålla bolaget flytande, till dess riksdagen sammankommer, för att då komma med ytterligare ekonomiska krav på riksdagen.

När den ärade talaren på Sörmlandsbänken sade, att han gick med

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

på utskottets förslag, därför att han ansåg, att det var en utfästelse och förpliktelse till ytterligare anslag, så delar jag hans uppfattning. Detta är just precis vad som ligger i utskottets förslag, även om statsutskottet kanske inte har den uppfattningen självt. Men just denna min uppfattning, att detta statsutskottets förslag förpliktar till någon-ting, som man icke vet, vad det egentligen är, det är för mig en dubbel anledning att nu gå på direkt avslag.

En ärad talare — vår förste vice talman — framhöll som sin uppfattning, att detta företag vore ett typiskt kristidsföretag, och att det därför så fort som möjligt borde utsorteras. Mot detta yttrande uppträdde en annan, av mig mycket gärna hörd, statsutskottsledamot på Göteborgsbanken och framhöll såsom sin uppfattning, att detta, att företaget kom till under kristiden och därför hade att dragas med mycket för stora anläggningskostnader, var ingen anledning till att det skulle dödas, och jag ger honom rätt däri. Men jag undrar, om den ärade talar- en icke förbisåg, att dessa för stora anläggningskostnader, som berodde på att företaget kom till under kristiden, avskrevs vid den sanering, som gjordes, när staten gick in med sina 2 miljoner kronor i aktier. Och då komma vi till vad som här tidigare framhållits av herr Winberg, vilkens uttalande i den delen det för mig är ett sant nöje att instämma i, nämligen att det då blir att bedöma, till vilket pris man under nuvarande förhållanden kan producera kol på Spetsbergen och till vilket pris denna vara kan försäljas. Är det så, att vid den beräkningen debet och kredit gå ihop, då spelar det ingen roll, huru stora anläggningskostnaderna på Spetsbergen varit. Det är en sak, som varit före och som är avskriven. För att nu således komma till frågan, huru stora produktionskostnaderna äro, så skall jag, för att inte komma ut på hal is, utan vidare godkänna de siffror, som finnas angivna i den kungl. propositionen. De återfinnas i denna på sid. 16 och 17. Vid en produktion av 200,000 ton per år uppgår produktionskostnaden till 22,60 kronor per ton cif Göteborg och vid en produktion av 100,000 ton per år till 24,55 kronor per ton cif samma plats. Prisdifferensen per ton är kronor 1,90 till förmån för den större och således till oförmån för den mindre, av statsutskottet tillstyrkta produktionen. Priset skulle således, med den kvantitet det nu är fråga om, enligt statsutskottets förslag bli 24,55 kronor per ton. Jag undrar emellertid, om majoriteten i statsutskottet härvid icke gjort ett förbiseende. Ätminstone har jag vid hastigt genomgående av den tabell, bilaga A, som är bifogad utskottsutlåtandet, icke funnit, att de 150,000 kronor äro upptagna, vilka statsutskottet avser årligen skola användas för att betala det lån på 1 1/2 miljon kronor, som enligt kungl. propositionen skulle utbetalas av Kungl. Maj: t. d. v. s. i form av nytt lån, men som statsutskottet avsett skola avbetalas år för år med ett belopp av 150,000 kronor, och är det så, att man här i ena fallet vill betala 150,000 kronor, som inte äro beräknade i det andra fallet, måste man tänka på att pengarna måste tagas någonstans. Då borde, såvitt jag förstår, summan varit upptagen i den statsutskottets utlåtande bilagda kalkylen a), men statsutskottet har, enligt vad jag kan finna, endast tryckt

av den bilaga, som finnes i den kungl. propositionen. Detta torde vara förklaringen till att statsutskottet i detta fall tagit fel.

Vi ha således, såvitt jag förstår, att till de siffror, som finnas upptagna i den kungl. propositionen — i detta fall, då det gäller en produktion av 100,000 ton per år — att lägga till kronor 1,50 per ton och äro då uppe i produktionskostnad av 26,05 kronor per ton. Då är frågan: Är detta pris, 26,05 kronor per ton cif Göteborg, ett pris, som man kan tänka sig utfå under normala förhållanden? Den av mig förut citerade talaren på Göteborgsbanken angav det normalpris, till vilket Spetsbergskolen skulle kunna levereras, till 30 kronor. När man nu vet, att strax innan Ruhrockupationen ingångsattes, exempelvis av ett Stockholms stads verk, jag tror det var gasverksstyrelsen, prima gasverkskol inköptes till ett pris av 19 kronor cif Stockholm — varvid är att märka, att frakten till Stockholm är dyrare än frakten till Göteborg — och då man dessutom vet, att detta pris, 19 kronor per ton, är väsentligt högre än de priser, som existerade före kriget år 1914, så torde man kunna fråga sig: finns det verkligen någon som helst förhoppning om att ett normalt kolpris skulle för framtiden stabiliseras vid cirka 30 kronor per ton? Det är alldeles givet, att man inte kan påstå, att det skall bli så eller inte bli så, men jag har den uppfattningen, att om man betraktar de kolpriser, som existerade före 1914, och de priser vi voro nere i vid början av den boom, som orsakades av Ruhrockupationen, så kan man säga, att ett normalpris av 30 kronor är knappast att förvänta. Det torde snarare ligga inom de fromma önskningarnas område än inom verklighetens. Jag tror förr, att ett pris på 20 kronor eller däromkring kanske i framtiden skulle kunna bli det stabiliserade normala priset. När man då kommer upp till en produktionskostnad, som enligt sakkunnigas egna kalkyler utgör 26 kronor per ton, är det alldeles givet, att denna beräkning icke är ekonomisk, och den kan naturligtvis icke vara ekonomisk, under förutsättning att man räknar som jag.

Här har vidare av en ärad talare framhållits, att det icke vore så farligt, om staten här skulle gå in med en del miljoner, därför att den arbetskraft, som användes på Spetsbergen, är svensk, och pengarna skulle således komma att cirkulera inom Sverige, så att säga. När man då vet, att den arbetskraft, som användes där uppe, varierar mellan 150 och 200 man, så undrar jag, huruvida icke även den talare, som kom med detta påstående, villigt skall medge, att det, för att man skall få igång en produktion, som sysselsätter 150—200 man, kanske är väl dyrbart, om staten vart och vartannat år skall satsa 1½ miljon eller däromkring. Det blir kanske billigare att pensionera hela arbetarstammen eller söka skaffa den arbetsmöjlighet på annat håll och framför allt på ett mera ekonomiskt givande sätt. Jag tror således, att talet om att man genom att gå på den kungl. propositionen eller bifall till utskottsförslaget skulle verksamt bidra till ökade arbetstillfällen minst sagt är överdrivet.

Det har i de utredningar, som ligga till grund för den kungl. propositionen, upprepade gånger framhållits, att om staten här ginge in och hjälpte till, så att gruvdriften på Spetsbergen kunde upprätthållas, så

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

skulle därmed vinnas ett prisreglerande syfte med avseende på de kol, som behövdes för statens olika verk. I detta sammanhang skall jag, herr greve och talman, tillåta mig att något sysselsätta mig med dechargebetänkandet för detta år. I en reservation, som jag tillsammans med några kamrater där avgivit, ha vi bl. a. påpekat och påtalat, att regeringen utan riksdagens hörande eller rättare, sedan riksdagen fixerat de belopp, med vilka man skulle understödja det nu ifrågasatt företaget, dels beviljat detsamma räntefria lån och dels föreskrivit eller givit order till järnvägsstyrelsen, att denna till bolaget skulle betala ett högre pris än det kontrakterade; och det mellan järnvägsstyrelsen och Spetsbergsbolaget kontrakterade priset var genomsnittspriset på den engelska, 10 % bättre varan, vid den tid leveransen ägde rum. Det är således tydligt, att åtminstone hittills brytningen av kol på Spetsbergen verkat prisreglerande, det råder inget tvivel om det, men den har verkat prisreglerande *uppåt* och icke *nedåt*, åtminstone för statens verk. Kan det vara något nationellt syfte att med konstlade medel igångsätta och uppehålla en drift vid Spetsbergen för att få kolpriserna reglerade uppåt vid statens verk i stället för nedåt? Jag undrar, om det finnes någon, som verkligen, om han tänker allvarligt på saken, kan stå för den argumenteringen.

För att man inte nu efteråt skall replikera och säga, att det var en liten minoritet som hade denna uppfattning, så vill jag säga, att det är alldeles riktigt, att socialdemokraterna icke gingo med på denna anmärkning. Och varför? Ja, det blir deras egen sak att tala om, i fall de ha lust. Jag skall inte söka rannsaka hjärtan och njurar, men skälet till att jag bland högern blev ensam torde jag kunna få tala om, ty det sades rent ut. Det var så, att mina kamrater i konstitutionsutskottet, som voro mera protektionistiskt betonade än jag, hade den uppfattningen, att likaväl som staten kan bevilja högre pris, när den köper en svensk vara, skulle man här kunna köpa Spetsbergskol från ett svenskt företag till högre pris än det, som gäller på världsmarknaden. Jag skall till en viss del ge dem rätt i, att man naturligtvis kan göra det, dock endast under förutsättning, att icke riksdagen genom tidigare beslut fixerat maximibeloppet för det understöd, som får ges till ett sådant företag. Har riksdagen sagt ifrån, att det och det beloppet får ges och att det är maximum, så får enligt min uppfattning intet mera ges, vare sig direkt eller indirekt.

Sedan har här talats något om den korta skeppningstiden, som är $2\frac{1}{2}$ — $3\frac{1}{2}$ månader. Det är mycket svårt att på denna korta tid få kolen bortfraktade och levererade till köparna. Man har därför föreslagit, att en väsentlig del av den på Spetsbergen brutna kolen skulle lagras i hamnarna för att sedan försäljas. Den, som haft en smula med kol att göra, torde veta, att under normala förhållanden är kolhandeln icke så mycket en handel med kol som fastmer en frakthistoria, en ren fraktspekulation, och om den som sålt varan cif, i certepartiet kan pressa frakten $1\frac{1}{2}$ eller 3 pence, ligger däri ofta hela vinst- eller förlustmarginalen. Den, som känner till det, ställer

sig ju litet skeptisk, när han får höra, att det här icke endast är frågan om att sälja kol från Spetsbergen, utan också att på dessa kol lägga en extra lagringskostnad i olika hamnar, varifrån de först senare skulle utskeppas. Naturligtvis kan lagring i hamnar ske, men blott för kortare perioder och under förutsättning, att man väntar konjunkturförändring, så att kolen gå upp, men under normala förhållanden tåla kolen ingen sådan lagring på en plats, för att sedan omlastas och skeppas vidare. Den vägen är således ekonomiskt icke möjlig att komma fram.

Man har sedan slagit på de strängar man alltid slår på, då de ekonomiska argumenten icke räcka till, nämligen de nationella. Man säger: »Det är ett nationellt intresse.» Men är det verkligen någon, som innerst inne vill påstå, att det är ett nationellt intresse att lägga sig i en affär, som bara kan anses medföra en blodavtappning, som icke innebär något av värde och som inte ger något igen. Jag menar, att för att kunna beteckna företaget som nationellt skall det åtminstone ha någon chance att ge vinst. I och med att det är någorlunda tydligt, att vinstmöjligheterna äro borta, bör det vara ett nationellt intresse att så fort som möjligt koppla sig ut ur ett dylikt företag, om man haft olyckan att komma in i det. Man må minnas det gamla ordstävets: Guld är bra att ha, men det kan ligga på det sättet, att det icke kan brytas, det vill säga: guldet kan köpas för dyrt. Detta är, såvitt jag förstår, fallet i nu föreliggande fråga. Då kommer man också fram till vad en tidigare talare så kraftigt understrukt och som är det första man lär sig som köpmannaadept: kasta aldrig goda pengar efter dåliga! Den regeln får man som köpman draga med sig hela livet och nästan aldrig lär man sig den. Man kan vara hur kallt beräkande som helst, men ett, tu, tre gör man en liten avvikelse från den grundläggande principen, och ögonblickligen får man blöda. Det finns ingen av herrarna, som haft med affärer att göra, som icke skall ge mig rätt däri. Det är en ofrånkomlig sats, som det icke går att vika ifrån, utan att det kostar, och ju mer man viker från den, dess mer kostar det. Men ju fortare man ser obehagligheterna i ögonen och ser, att man tagit fel, och ju förr man skär av, där man kommit fel, kopplar ifrån, tager förlusterna och säger: »Jag tänker icke mer på den dumheten, jag har lärt mig något, jag kommer icke mer att bryta mot den gamla satsen», dess bättre är det.

Det är därför, herr greve och talman, som jag tillåter mig yrka avslag på såväl den kungl. propositionen som utskottets hemställan.

Herr **Asplund**: Herr greve och talman! Det är naturligtvis mycket tacksamt att under nu rådande, vitt utbredda vattuskräck tala om att »kasta pengar i sjön» och sedan detta uttryck använts av förste vice talmannen, har det ju framkallat livligt eko även hos följande talare. Jag kan dock icke utan vidare gå med på det betraktelsesätt, som ligger till grund härför.

Förste vice talmannen uppehöll sig till en början vid de svåra för-

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

hållandena uppe på Spetsbergen, som skulle omöjliggöra brytning till rimligt pris, och talade då först om den fyra månader långa natt, som rådde däruppe. Ja, det där imponerar icke så värst mycket på en bergsman. En sådan är van vid, som en skald för några år sedan sade, att

»dag är natt uti hans gruvas kammar'
och natt är dag, där ugnens låga flammar.»

I de engelska kolgruvorna användas en mängd hästar, som äro födda i gruvorna, och för en stor del av de personer, som där ha med gruvbrytningen att göra, är det natt året runt. Men vad herr förste vice talmannen icke påpekade var, att efter den där fyra månaders natten följer en fyra månaders dag, och i det sammanhanget vill jag såsom gammal Kirunabo säga, att för dem, som blivit acklimatiserade på så höga breddgrader, verkar denna fördelning av natt och dag i naturen så, att de prestera mångdubbelt mera arbete per dag under den långa sommar-dagen än de göra under vintern.

Detta förhållande är på visst sätt gynnsamt, då man tänker på, att skeppningstiden från Spetsbergen är förlagd just till den fyra månader långa dagen. Först och främst möjliggöres en större arbetsprestation under skeppningstiden av de arbetare, som slå sig ned däruppe, och för det andra kan en stark ökning åstadkommas genom att man på våren tager upp säsongarbetare. Jag vill i detta avseende peka på, vilken stor reserv av vid tämligen svåra levnadsförhållanden vana skogsarbetare vi ha i övre Norrland. De stora mängder av dessa, som inte ha jordbruk, få under sommaren, då skogsdrivningen och flottningen är slut, söka sig tillfälligt arbete, var de kunna finna det, ifall de icke använda tiden till att göra slut på de pengar de förtjänat under vintern. Om man nu ordnar brytningen på Spetsbergen så — och det är mycket lätt med det läge, som kolflötserna där uppe ha — att man verkställer en forcerad brytning med ökad arbetskraft under sommaren och använder vintern huvudsakligen till att driva stollar och göra förberedande arbeten, byggnadsarbeten och dylikt, i gruvorna, så skulle man kanske inte behöva lagra mer än allra högst hälften av årets brytning, det vill säga att den kol, som bröts under vintern, lagrades tills skeppningstiden inträdde.

Då utskottet gått på det lägre alternativet, har det velat bereda möjlighet till en rationell brytning av 100,000 tons, beräknade att brytas året runt. Nu möjliggöres emellertid, som jag nyss nämnde, en extra forcering av brytningen under sommaren, och vidare är det mycket troligt att man kan komma över brytningsmängden av 100,000 tons med maskinella anläggningar, som innefattas i utskottsförslaget.

Det har här talats mycket om hur kolprisen i framtiden komma att ställa sig, och förslaget motståndare ha varit mycket tvärsäkra på, att kolen skola bli billigare i brytning. Jag skall icke ge mig in på något bemötande av denna invändning utan vill endast påpeka, vilken ställning holländska staten intagit i denna fråga, och detta ehuru Hol-

lands läge och Hollands egna koltillgångar göra det till en långt mindre nödvändig sak för Holland att försöka skaffa sig reserver på Spetsbergen. Inom Holland producerades under 1922 4 1/2 miljon tons kol. Hela konsumtionen var 8 1/2 miljon tons, och det överskjutande kolbehovet fylldes huvudsakligen med import från Tyskland och England, som ju ligga på var sin sida om Holland i omedelbar närhet, medan Holland självt är mycket längre avlägset från Spetsbergen och fyndigheterna där än vad Sverige är. Det har icke mött någon svårighet för Holland att i stället för att stödja ett företag på Spetsbergen och där skaffa sig en reserv öka brytningen av sina egna koltillgångar, men det har Holland icke funnit lämpligt. Holland har den synpunkten på saken, att det icke är rådligt att göra slut på dessa koltillgångar, utan söker i tid skaffa sig reserver.

Jag tror heller icke det är riktigt att betrakta Ruhrockupationen såsom bara en tillfällighet, ett stundens förhållande, från vilket vi snart skola återföras till normala kolpris. Kommer man en gång tillbaka till normala förhållanden, så har man sannolikt icke att räkna med sådana exceptionellt låga valutaförhållanden, som ha rått i Tyskland nu en tid och delvis orsakat nedgången i kolprisen. Beträffande de engelska kolprisen bör man komma ihåg, att de engelska kolgruvearbetarnas löner stå mycket lågt under den normala arbetslönenivån i England. Ingen, som känner till förhållandena, väntar sig annat än att en ändring däri skall ske och därigenom kolprisen stegras eller åtminstone stabiliseras vid sin nuvarande nivå. Med hänsyn till frågan om kolprisens stegring anser jag sålunda, att Hollands förfarande bör vara tillräckligt skäl för oss att räkna med, att även vi böra ha en reserv för framtiden.

Vad brytningspriset beträffar bör man komma ihåg, att kolflötserna i de svenska gruvorna på Spetsbergen äro mäktigare än flötserna i de holländska gruvorna men även än medeltalet av de engelska gruvornas. Förhållandet är det, att innan man införde maskinell förskrämming vid Sveagruvan på Spetsbergen, bröts där per man och dag 2 1/2 gång till så mycket kol som i medeltal i de engelska gruvorna. Sedan man nu skaffat sig en förskrämningsmaskin och gjort grovbrytning däruppe, blir resultatet 3 1/2 gång så mycket kol per man och dag som i de engelska gruvorna. Det är en marginal, som mycket väl tål den skillnad i avlöning och de högre frakter man måste räkna med för kolen från Spetsbergen i jämförelse med kolen från England.

Vidare är flötsernas läge sådant, att man inte på något sätt är besvärad av vatten. Det finns för övrigt över huvud taget intet vatten i Spetsbergskolgruvorna, åtminstone icke i de svenska. Till jämförelse vill jag nämna, att i Höganäsgruvorna måste för varje uppfordrat ton kol uppfordras 35 tons vatten. Detta visar vilken betydelse för brytningen frånvaron av vatten i gruvorna har. I de engelska gruvorna måste såväl kolen som det myckna vatten, som där finns, uppfordras mer än en kilometer för att komma i dagen, medan här kolen kunna gå horisontella eller svagt framåtlutande utfartsvägar, det vill säga att kolflötsernas läge med hänsyn till utfarten är så gynnsamt, som det kan vara. I det

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

svenska fält på Spetsbergen, som är under brytning, Braganzafältet, ligga kolflötserna nämligen uppe i en bergssluttning och gå in i berget i en svag lutning, så att man kan angripa dem i den nedersta punkten och få ned kolen utan någon uppfordring. Så svänga lagren under en på kartan synlig större halvö, så att de på den plats, där de holländska gruvorna ligga, ha sin högsta punkt just där man skall taga ut kolen och varifrån de sedan skola föras ned till hamnen. Där måste all kolen dragas uppåt på olägliga uppfraktsbanor i olägliga schakt, och vidare måste det vatten, som alltid samlar sig där, uppfordras efter en lutande, mycket lång uppfartsväg, vilket allt medför stora kostnader.

Då man, som i dag förut påpekats, kan bryta så mycket mera i kolgruvorna på Spetsbergen än man kan göra i de engelska gruvorna, är det att antaga, att man under alla omständigheter på Spetsbergen skall kunna bryta kol billigare, per ton räknat, än i de engelska gruvorna. Det är sålunda visst inte nödvändigt att utgå ifrån, att det skall bli dyrare.

Det har vidare sagts, att detta företag är så aldeles under isen, att det icke finns någon tänkbar möjlighet att kunna hjälpa det. Jag vill i detta hänseende hänvisa till bolagets styrelseberättelse för räkenskapsåret 1 juli 1921—30 juni 1922, alltså det första verksamhetsår, som tilländalupit efter det staten började hjälpa bolaget. Sedan anläggningarna vid den konsolidering, som skedde 1921, nedskrivits med 2 miljoner kronor, återstå bokförda nära 3 miljoner kronor i anläggningar. Fyndigheterna ha upptagits till nära 2 miljoner. Detta gör, om man räknar som herr Lindblad gjorde, med endast 70 miljoner tons totalbrytning 2 1/2 öre per ton, den summa han också kom till. Räknar man däremot med den brytning, som utan svårighet bör kunna bedrivas vid Sveagruvan, nämligen 200 miljoner tons, så blir det icke fullt 1 öre per ton, som man då får anse vara kolens naturvärde i gruvan. Det förefaller mig då, att även om anläggningarna fortfarande skulle vara upptagna i någon mån högre än vad de nu skulle kosta i anläggning, så finns det möjligheter att utan att gå den ekonomiska anständigheten det minsta för nära överföra största delen av denna summa på fyndigheterna och ändå icke få dem övervärderade. Den förlust, som uppstod under året, inskränkte sig till 337,725 kronor och när man tänker på den kolossala nedgången i kolpriset och de oerhörda arbetslöner, som betalades i början av nämnda år och som man kraftigt måste nedskära, så kan man inte förvåna sig över, att denna förlust uppstått; den skulle uppstått vid vilket företag som helst, som arbetat under sådana förhållanden.

Det har sagts, att bolaget genom utskottsförslaget icke alls skulle vara hjälpt, utan att det redan nästa år skulle vara tvunget att komma tillbaka och begära 2 à 3 miljoner kronor till. Jag vill nämna, att utskottet icke alldeles på egen hand gått in på det lägre alternativet, utan vi ha hört oss för hos bolagets arbetstekniska ledare och hos dess styrelseledamöter, och de ha förklarat sig kunna godtaga detta lägre alternativ. Det må väl sägas, att det inte kan vara riktigt att genast, utan att veta, hur det beräknade arbetspriset efter införande av maskinella anordningar i verkligheten utvecklar sig, anlägga en dubbelt så stor bryt-

ning som de nuvarande anordningarna medge. Man skulle anlägga ytterligare en rutschbana, man skulle anlägga ett nytt upplag, man skulle bygga en ny, bredare kaj för att kunna frakta ut 200,000 tons, och sedan man gjort detta, skulle man icke veta, huruvida man kunde få tonnage för att frakta ut 200,000 tons om året.

Det är alldeles givet, att försiktigheten kräver, att man först visar kostnaderna för en rationell brytning av 100,000 ton om året, och även om den skillnad, som uppstår i en brytningskostnad på 100,000 ton och 200,000 ton skulle ligga så, att det kan bli till och med en liten förlust på dessa 100,000 ton under de första åren, så är det i alla fall försiktigare att räkna med den lägre brytningen, tills man får se, hur det går. Sedan man gjort detta och den visat sig hålla, kan bolaget antingen fortsätta med denna brytning och — som jag i början av mitt anförande antydde — forcera arbetet under sommaren, så att man kan komma upp till en brytning av 130,000—150,000 ton utan ökad anläggning eller, om det visar sig med hänsyn till ökad brytning, att man kan få företaget att gå ihop, försöka att intressera kapital för anläggning av en större brytning, vilket ej bör vara omöjligt, eller också gå till staten med begäran, att staten skall låna företaget ytterligare pengar. Det bör vara betydligt lättare att ernå det, när det visat sig, att den kalkyl, som gjorts upp för den lägre brytningen, verkligen håller.

Jag skall sluta, herr talman, med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Pers**: För två år sedan var jag emot att staten skulle engagera sig i detta företag, och jag står fortfarande på samma sida. De som då voro med om att engagera staten i detta företag, ha naturligtvis nu litet svårt att gå ifrån den uppfattningen. Det är ju så, att då man börjat med en sak, vill man ej gärna draga sig ur den, och här har det dessutom företets en hel del beräkningar och en hel del kalkyler, som kunnat stärka dem i deras uppfattning att fortsätta med företaget. Det är också mänskligt, att det leker somliga människor i hågen att vara med i stora företag och därför kanske också i nationella företag. Naturligtvis finns det också i denna kammare en hel del, som ha en kolartro på statens möjligheter, som är ganska djupt rotad. Men man märker, att det hela är svagt i alla fall, och om jag också har en stark tilltro till herr Asplunds duglighet som bergmästare, så förefaller det mig, som om han vore litet för sangvinisk som affärsman. Att saken är sjuk och att den är svag, framgår också av att man vill engagera statsbanorna för ett slags tvångsköp av de produkter, som utvinns här. Det är ingenting av det som har framkommit, som har undanröjt de betänkligheter, som jag haft emot den här saken vid föregående tillfällan.

Det har talats om att det är en nationell tillgång, som här bör räddas för framtiden. Men är det icke ganska många sådana tillgångar, som man då skulle kunna tänka på? Jag minns mycket livligt, när det var tal om en känd koppargruva i västra Sverige. Det var då någon

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

Ang. lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.
(Forts.)

som sade, att det vore fullständigt bevisat, att det i denna gruva fanns koppar för 5 miljoner, men det kostade 7 miljoner att taga ut den! Och så är det ungefär här också.

Före handelsministern Svensson har beklagat, att detta är en halvmesyr, men han tröstade sig med att det dock fortfarande binder staten vid företaget. Men detta har väckt betänkligheter hos oss, det har väckt stora betänkligheter hos oss, att fortfarande engagera staten i ett företag, som man har alla utsikter att få betala pengar till för att bevara, och det är för mycket pengar. Vi ha redan satt in 2 miljoner, och om vi sedan sätta in ett par miljoner till, så äro vi uppe i 4 miljoner. Det är ett par hundra tusen kronor om året i ränta på de pengar, som då skulle vara engagerade här. Det är alldeles för mycket pengar för en sådan tivelaktig sak.

Jag skall vidare be att få säga några ord med anledning av vad herr Asplund yttrade angående fördelarna av att de norrländska skogsarbetarna härigenom skulle få arbete under sommaren. Först och främst är det ett ringa fåtal skogsarbetare där uppe, och vad staten har att göra för att få dessa sysselsatta är att utveckla kolonisationsverksamheten och gärna också taga i betraktande att utveckla flottlederna och kanske också järnvägskommunikationerna, så att skogsskötseln där uppe kan bli mera intensiv, ty en intensiv skogsskötsel ger skogsarbetarna arbete hela året om på ett annat sätt än vad den extensiva skogsskötseln gör, som vi för närvarande använda oss av.

Här har även talats om Norges exempel och Hollands exempel. Jag undrar, om det icke vore skäl i att vi skötte våra affärer själva, så gott vi förstå det. Vi ha verkligen ingen anledning att slå av på vår självkänsla i den vägen, vare sig gentemot Norge eller t. o. m. mot Holland.

Herr talman, jag yrkar bifall till reservationen, därför att jag anser, att det är bäst ju förr dess hellre vi draga oss ur den här affären.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 122, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 50;
Nej — 65.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr förste vice talmannen.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckt motion om avskaffande av allmänna sjukvårdsavgiften och folkskoleavgiften; och

nr 24, i anledning av motioner med förslag till lag om ändrad lydelse av § 1 i förordningen om landsting.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 121, i anledning av väckta motioner om anslag till påbörjande av en jagare.

Uti två likalydande till statsutskottet remitterade motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *S. Clason* och greve *A. Wachtmeister* (nr 44) och den andra inom andra kammaren av herr *B. Holmgren* m. fl. (nr 108), hade hemställts, att riksdagen till påbörjande av en jagare ville å extra stat för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 bevilja ett reservationsanslag å 1,000,000 kronor.

Om anslag till påbörjande av en jagare.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av de utav herr Clason och greve Wachtmeister samt herr Holmgren m. fl. väckta motioner, till uppehållande av driften vid flottans varv i Karlskrona för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor.

Reservation hade anförts av herr *B. F. Holmgren*, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka de i ämnet väckta motionerna.

Greve **Wachtmeister**: Herr talman! Jag skall i detta sammanhang alls icke ge mig in på att kritisera försvarsrevisionens betänkande och uttalanden, utan jag ber, att kammaren måtte betrakta denna fråga såsom åtminstone i vissa avseenden helt fristående, en fråga visserligen av största vikt för vårt sjöförsvar, men viktig också ur den synpunkten att i rätt tid och på ett riktigt ekonomiskt sätt tillvarata utnyttjandet av de resurser, som statsverket förfogar över. Jag syftar då på att Karlskrona örlogshamn helt nyligen moderniserats och på dess skickliga arbetarstam liksom den övriga tekniska personalen därstädes.

Nu har utskottet avstyrkt herr Clasons och min motion i första kammaren och herr Holmgrens motion i andra kammaren. Jag skulle icke vara uppriktig, om jag sade, att jag vore till freds med det delvisa tillmötesgående, som motionen rönt i utskottet. Motiven för motionen ha varit tvenne, dels att i ringa mån försöka avvärja det i fruktanvärt

Om anslag till påbörjande av en jagare.
(Forts.)

hastigt tempo försiggående försvagandet för att ej säga förintelsen av vår flottas stridsvärde. Det andra syftet avser att förebygga förskingringen av den nyss omtalade talrika varvsarbetarstammen vid Karlskrona örlogshamn.

Nu har utskottet föreslagit och därigenom så pass mycket tillmötesgått motionen, att det hemställt om ett anslag av 500,000 kronor till uppehållande av driften och bevarandet av arbetarstammen i Karlskrona örlogshamn. Ja, härigenom nås ju det ena av motionens syften, förebyggandet av varvsarbetarstammens förskingring, och givetvis äro motionärerna utskottet tack samma för dess tillmötesgående härutinnan. Men det andra syftet, avvärjandet av faran för vår fartygsmateriels förintelse, nås ingalunda genom utskottets hemställan om en, låt vara aldrig så skyndsamt, utredning om billigare arbetskostnad och om en ny typ av jagare. Jag får säga, att om försvarsrevisionen anser det vara möjligt att med bibehållet stridsvärde åstadkomma en billigare jagartyp, ja, då har denna utredning bort vara igångsatt för länge sedan, ty riklig tid har funnits därtill, då marinförvaltningen under tre på varandra följande år hemställt om en jagare av ungefär denna typ. Det har onekligen varit otur för motionen, att i statsutskottets första avdelning, som har hand om det förberedande arbetet av frågor av denna art, suttit icke mindre än fyra av försvarsrevisionens medlemmar, som naturligtvis äro rätt så bundna av i betänkandet gjorda uttalanden.

Orsaken till det höga priset på marinförvaltningens jagartyp är självfallet den, att marinförvaltningen velat konstruera ett verkligt förstklassigt tidsenligt fartyg. Erfarenheterna från världskriget kräva kraftigare bestyckning, såväl vad artilleriet som torpederna beträffar, och dessutom starkare fart, och härvidlag är det den starkare farten, som drager brorslotten av de ökade kostnaderna, men farten är också åtminstone indirekt det kraftigaste vapnet såväl för offensiv som defensiv för en jagare. Att pruta på någon av dessa fordringar och skaffa ett visserligen kanske billigare men också mindervärdigt fartyg, som redan från början, redan som nybyggt skulle vara underlägset våra eventuella motståndares fartyg av motsvarande art, kan väl ändå ej vara förenligt med sund försvarsekonomi och sund försvarspolitik.

Det är för övrigt icke endast typen, som bestämmer priset på jagaren, utan även konjunkturernas växlingar. För närvarande befinna vi oss på botten av depressionen enligt allas bestämda uppfattning, och vi hoppas livligt, att om några år åter stigande konjunkturer skola inträda. Det ligger därför ej alldeles utom möjlighetens gräns, att om vi företaga en tidsödande utredning, det enda resultatet av denna blir, att vi få ett mindervärdigt fartyg för samma eller kanske högre kostnad än vad ett förstklassigt fartyg skulle draga, om vi godtog den av marinförvaltningen föreslagna typen och igångsatte byggandet genast. Marinförvaltningens typ är konstruerad efter världskriget och på grund av dess erfarenheter och har av alla sakkunniga förordats och tillstyrkts som den för oss allra bästa.

Ett annat skäl för ett omedelbart igångsättande av ersättningsbyg-

get är, att ju längre vi dröja därmed, desto mera överväldigande, desto mera oöverbärliga bliva kostnaderna för vidmakthållandet av vår fartygsmateriel även med den anspråkslösa numerär, som försvarsrevisionen föreslagit. Man säger, att det icke kan spela någon så avgörande roll, icke betyda så mycket med en jagare mer eller mindre för vår svenska flotta och icke betyda så mycket för försvaret att omedelbart igångsätta detta bygge. Jag vågar emellertid påstå, att så är fallet. Dels innebär en fullt modern, tidsenlig och på alla vis förstklassig jagare ett krafttillskott och en mycket avsevärd ökning av vår anspråkslösa flottas stridsvärde, dels medför ett omedelbart beslut om ersättningsbyggets påbörjande den psykologiska verkan utåt, att den stora vida världen bringas att upprätthålla den uppfattningen, att vi verkligen på allvar äro bestämda att värna om vårt land. Den uppfattningen har tyvärr under de sista årens försvarspolitik lidit ett ganska väsentligt avbräck.

Jag vågar påstå, att det ligger fara i ett dröjsmål, ty vidunderliga ting företagas i dessa dagar mot svagare stater, och jag vågar därför, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Herr Kvarnzelius: Statsutskottets majoritet har icke ansett sig böra tillstyrka ett bifall till den motion, som föreligger, när den har mycket stora betänkligheter emot den typ med hänsyn till kostnaderna, som här ifrågasatts. Det är omöjligt att frigöra sig från att det må betraktas som synnerligen mycket pengar — 7,5 miljoner för ett enda krigsfartyg av den relativt bräckliga beskaffenhet med hänsyn till skrovet som en jagare.

Förkrigspriset eller priset på en jagare 1914 var omkring 2 miljoner kronor, och även om man tager hänsyn till den prisstegring, som gjort sig gällande sedan dess, så måste man säga, att det är en avsevärd stegring från att betala 2 miljoner kronor för en jagare och att betala 7,5 miljoner kronor. Därtill kommer ju, att beviljandet av medel till en jagare i verkligheten betyder att bevilja medel till fyra jagare — det skall ju vara en division, och en sådan bör bestå av fyra eller åtminstone två jagare.

Den sista jagare, som vi byggde, kostade, som sagt, icke mer än 2 miljoner, och att nu gå in för en typ av så betydligt större kostnad, samtidigt som man är i färd med att i högst betydlig grad reducera — åtminstone hoppas man att i högst betydlig grad kunna reducera — försvarskostnaderna, är efter min uppfattning en mycket betänklig åtgärd, och jag tror, att den uppfattningen delas av flertalet i riksdagen. Därför ha vi ansett, och den meningen var redan i försvarsrevisionen den tämligen förhärskande, att innan man bestämde sig för en ny jagartyp, så borde ytterligare utredning verkställas för att få fram en om möjligt billigare typ, som stode i mera rimlig proportion till vad en jagare förut har kostat, och innan den saken blivit mera grundligt undersökt, ha vi icke ansett det tillrädligt att bevilja medel för en jagare av denna typ.

Med denna fråga sammanhänger även frågan om en ny torpedtyp.

Om anslag till påbörjande av en jagare.
(Forts.)

Om anslag
till påbörjan-
de av en
jagare.
(Forts.)

Det har av riksdagen beviljats medel till anställandet av försök för framställande av betydligt kraftigare torpeder.

Det är naturligtvis också ett annat skäl, som här kan anföras, ehuru väl det icke är av samma innebörd som de andra, och det är den rent formella läggning, som motionärerna givit sitt förslag, då de begärt 1 miljon till påbörjande av byggandet av en jagare. Det plågar ju vara så, att när man begär anslag för ett ändamål, begär man medel för detta ändamål i dess helhet. Det anses höra till sund ekonomi, att man beviljar medel till företag i dess helhet i ett sammanhang, men att man sedan icke anvisar mera än vad som erfordras för budgetåret. Här ha emellertid nu motionärerna slagit in på den vägen, att de begärt 1 miljon kronor till påbörjande av en jagare. I motiveringen är visserligen angivet, vad den kommer att kosta, men det är ingen garanti i och för sig, att det kommer att stanna vid detta belopp — det kan bli en betydligt dyrare jagare — och det är enligt min mening icke tillrådligt att grunda ett beslut på så ovissa förutsättningar.

Det är därför, som statsutskottet icke ansett sig kunna tillmötesgå motionärernas förslag, ehuru väl jag tror, att majoriteten inom statsutskottet har den uppfattningen, att jagare måste ingå i vårt sjöförsvär i framtiden och att jagarevapnet är det vapen, som först bör komma i fråga, då det gäller förstärkande av vårt sjöförsvär.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med återkallande av en i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjord framställning om anslag till svensk hjälpverksamhet i Ryssland.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 219, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter;

nr 231, i anledning av väckta motioner om beredande av tillfälligt lönetillägg åt professorerna vid Uppsala och Lunds universitet m. fl.;

nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående personligt dyrtidstillägg åt byråchefen i generalpoststyrelsen C. A. Has-selrot;

nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag för inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av vissa nyanläggningar;

nr 234, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter;

nr 235, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader;

nr 236, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till ränta å statsskulden;

nr 237, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag för avbetalning å stats-skulden;

nr 238, i anledning av vissa i statsverkspropositionen gjorda fram-ställningar rörande återbetalning av tillfälliga lånemedel; samt

nr 239, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning rörande sjätte huvudtitelns anslag till trycknings-kostnader.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkande nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordnin-gen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning;

andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om motorfordon m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 22, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen om automobilskatt; och

nr 28, angående arvode åt hovrättsrådet C. W. Aschan, vilken inom andra lagutskottet biträtt vid behandlingen av viss fråga;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående till-fälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befatt-ningshavare; samt

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående till-fällig löneförbättring under budgetåret 1923—1924, för viss personal inom den civila statsförvaltningen; ävensom

särskilda utskottets memorial nr 7, i anledning av kamrarnas skilj-aktiga beslut rörande dels det vid utskottets utlåtande nr 1 fogade för-slag till skogsvårdslag, dels det vid utskottets utlåtande nr 2 fogade förslag till lag om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 21 decem-

ber 1857 (nr 59 sid. 1) om ägors fredande emot skada av annans hemdjur samt om stängselskyldighet, dels ock det vid utskottets utlåtande nr 3 fogade förslag till förordning angående skogsvårdsstyrelser.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kam-maren åtskildes kl. 4,59 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Måndagen den 28 maj e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar led-des till en början av herr andre vice talmannen.

Föredrogs ånyo sammansatta bevilnings- och första lagutskottets utlåtande nr 5 (nr 3), i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om straff för olovlig varuinförsel m. m.

Genom en den 6 april 1923 dagtecknad proposition, nr 226, som av riksdagen hänvisats till lagutskott samt, tilldelad första lagutskottet, av nämnda utskott överlämnats till behandling av sammansatt bevillnings- och första lagutskott, här nedan kallat utskottet, hade Kungl. Maj: t under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om straff för olovlig varuinförsel; och
- 2) lag angående förbud i vissa fall mot införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten.

Utskottet hade i det förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj: ts ifrågavarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, måtte för sin del antaga två i utlåtandet införda förslag till lagar i nu ifråga-varande ämnen.

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr **Westman**: I fråga om föredragningen av sammansatta bevilnings- och första lagutskottets utlåtande nr 5 hemställs, *att* det-samma må företagas till avgörande på det sätt, att först utskottets två lagförslag vart för sig föredragas, där så erfordras, paragrafvis, med promulgationsstadganden, ingress och rubrik sist; *att* sedan båda lag-förslagen blivit genomgångna, utskottets hemställan föredrages; *att* vid

behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; *att* lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres; *samt att*, därest något av lagförslagen kommer att i sin helhet eller i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i fråga om de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar.

Denna hemställan bifölls.

Utskottets förslag till lag om straff för olovlig varuinförsel.

1 §.

*Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.*

Herr **Westman**: Herr talman, mina herrar! Den Kungl. Maj:ts proposition, som har givit anledning till föreliggande utskottsutlåtande, innebär ju, såsom vi alla veta, en högst betydlig skärpning av den lagstiftning, som avser bekämpande av smuggling, och utskottet har på åtskilliga punkter ytterligare skärpt de bestämmelser, som Kungl. Maj:t föreslagit. Anledningen härtill känna vi alla. Den är ju ingen annan än den fördärvbringande spritsmuggling, som på senare tid allt mera gripit omkring sig.

För min del har jag vid utskottsbehandlingen varit med om dessa skärpningar, utan att jag likväl kan säga, att jag vågar hoppas, att dessa skärpta bestämmelser skola göra slut på smugglingen. Man skulle kanske kunna säga, att en dylik skärpt lagstiftning mot smuggling innebär en varning ej allenast för smugglarna utan också för oss i riksdagen, som ha att bestämma över det spritsystem, som skall råda här i landet. Straffbestämmelserna mot smuggling äro i själva verket ett slags manometer, som på ett mycket känsligt sätt anger trycket mellan å ena sidan den rättsliga regleringen och å andra sidan den ståndpunkt, till vilken folkuppföstran för tillfället hunnit. Så har det alltid varit, och så är det också nu.

Jag skall efter dessa allmänna anmärkningar till en början tillåta mig att i det föreliggande utskottsförslaget beröra ett par punkter, i vilka jag för min del är fullständigt ense med utskottet, men om vilka det likväl av en eller annan anledning kan vara skäl att yttra några ord.

Jag ber då först att få fästa uppmärksamheten vid 7 §. Såsom kammaren behagade finna, har utskottet till det förslag, som framställts i propositionen, fogat en punkt av innehåll, att den, till vilken olovligen infört gods avyttrats, ej på denna grund skall vara förfallen till ansvar för delaktighet på det sätt, som sagts i föregående punkt av paragrafen. Anledningen till att utskottet gjort detta tillägg är helt enkelt den, att utskottet funnit det vara lämpligt, att den ståndpunkt, som lagen inliger i förevarande avseende, uttryckligen uttalas.

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

Så har ju också skett vid de ändringar i brännvinstillverkningsförordningen och spritförsäljningsförordningen jämte andra därmed sammanhängande författningar, vilka vidtogos vid 1921 års riksdag, då en särskild bestämmelse, som fritog köpare från ansvar, infördes i lagtexten. Att formuleringen i nu föreliggande förslag blivit något olika mot den formulering, som användes år 1921, beror på att vissa uttalanden, som gjorts vid det nu föreliggande lagförslaget förberedande behandling, orsakat, att det föreföll önskvärt att använda en något annan formulering än den, som användes år 1921, för att undvika varje möjlighet till misstolkning.

Innehållet av den bestämmelse, som nu insatts i utskottsförslaget, är naturligtvis intet annat än det, att köpare icke på grund av själva äganderättsförvärvet kan fällas till ansvar för delaktighet, men å andra sidan är det givetvis så, att om det i köpeavtalet eller annorledes vid köpet förekommer någon omständighet, som i och för sig skulle vara ägnad att föranleda ansvar för delaktighet, blir köparen icke fritagen från delaktighetsansvar på grund av att en sådan omständighet, på sätt jag nyss sade, förekommer i samband med köpet.

Med anledning av de bestämmelser rörande husrannsakan och kroppsvisitation, som förekomma i föreliggande förslag, skulle jag vidare vilja säga, att det givetvis på åtskilliga håll inom utskottet har ansetts vara förenat med betänkligheter att i en speciallagstiftning sådan som denna reglera detta för den individuella friheten så ömtåliga område, utan att en reglering därav föreligger i allmän lag. Vi hava emellertid inom utskottet ansett, att förhållandena äro sådana, att det är nödvändigt för oss att i detta speciella avseende företaga en rättslig reglering av de nyssnämnda instituten. Men det är ju alldeles givet, att man däri icke får inlägga något som helst prejudicerande för den reglering i den allmänna lagstiftningen, som väl inom en icke alltför avlägsen framtid kommer att följa.

Jag skall därefter be att få övergå till en punkt i det föreliggande utlåtandet, i vilken jag varit oense med utskottet, såsom man kan finna av den reservation, som fogats till utskottets utlåtande och som avgivits av mig och en medlem av andra kammaren. Denna reservation avser 3 § av det nu föredragna lagförslaget, och jag skall be att i korthet få kritisera utskottets förslag och motivera reservationen.

Om, såsom jag nyss nämnde, det förhåller sig så, att jag för min del varit med om att gå fram med ökad stränghet mot smugglare, framför allt mot yrkesmässiga smugglare och särskilt bland dem sprit-smugglarna, så har jag däremot icke kunnat vara med om att skärpa ansvaret för fartygsbefälhavare och järnvägspersonal så obilligt och på ett sådant sätt, att även de mest lojala bland denna personal kunna riskera att bliva alltför strängt straffade, ja ofta straffade utan rimlig anledning.

Om vi se på den lagtext, som utskottet föreslagit och som återfinnes på sidan 12 i utskottets utlåtande, finna vi, att huvudregeln står i 3 § 1 mom. första punkten. Denna regel lyder: »Finnes i far-

tyg eller å tåg tullpliktigt gods så förstuckt eller undandolt, att olovlig införsel därav uppenbarligen är tillämnad, straffes fartygets eller tågets befälhavare, ändå att han icke kunnat övertygas om delaktighet i godsets införskaffande i fartyget eller å tåget, såsom för olovlig varuinförsel.» Denna huvudregel är mycket sträng. Den är till och med något strängare än den, som nu gäller, ty böterna äro enligt nu gällande tullstadga bestämda till 2—4 gånger tullavgiften, dock minst 10 kronor, medan här föreslås, att böterna skola utgöra 2—6 gånger tullavgiften, dock minst 10 kronor. Vidare är att märka, att denna bestämmelse är mycket sträng även i det avseendet, att befälhavaren straffas, vare sig gärningsmannen upptäckes eller icke. I det avseendet står den nu föreslagna lagtexten i full överensstämmelse med gällande tullstadga.

Generaltullstyrelsen har emellertid om nu gällande bestämmelse i tullstadgan — vilken alltså kan sägas vara något lindrigare än den av utskottet föreslagna — sagt, att bestämmelsen icke bör bibehållas av det skäl, att en så utsträckt ansvarsskyldighet torde få anses obillig och ägnad att medföra den verkan, att paragrafen icke blir tillämplad i den omfattning, som vederbör. Generaltullstyrelsen säger alltså, att det icke tjänar någonting till att hava en så sträng lagbestämmelse, ty den är så obillig, att den icke kommer att tillämpas. Likväl har nu utskottet förordat till och med en skärpning av samma bestämmelse.

När utskottet intagit denna ståndpunkt, har utskottet avvikit från Kungl. Maj:ts förslag. Kungl. Maj:t hade nämligen funnit, att bestämmelserna borde mildras, men därvid slagit in på en så olycklig väg, att utskottet med allt skäl icke ansåg sig kunna följa Kungl. Maj:t.

Om vi emellertid fortsätta att läsa den av utskottet föreslagna lagtexten, finna vi, att utskottet ansett det vara för strängt att straffa tågets eller fartygets befälhavare så hårt, som sker med användande av böteskalan för olovlig varuinförsel, därest han icke haft någon vetskap om godsets försticking eller undandöljande inom fartyget eller å tåget. En dylik betänksamhet är naturligtvis synnerligen befogad. Ombord på ett fartyg finnas gömställen, där gods kan undanstickas så, att det kan vara alldeles omöjligt för fartygets befälhavare — han må vara aldrig så nitisk — att uppdaga detsamma, och på samma sätt är det på ett tåg. Om till exempel ett godståg skall gå in över gränsen, lastat med maskiner under pressningar, är det mycket enkelt för en person, som vill smuggla, att på någon av vagnarna undandölja några spritlådor eller dylikt under en pressning, och det kan hända, att det praktiskt taget är omöjligt för tågbefälhavaren att uppdaga vad som skett, innan tåget hunnit över gränsen.

Utskottet har med hänsyn till sådana omständigheter ansett sig böra öppna en utväg för fartygets eller tågets befälhavare att ernå en mildring. Men jag får för min del säga, att den metod, som utskottet härvid använder, är synnerligen olycklig. Utskottet säger nämligen, att befälhavaren är skyldig att bevisa, att det är sannolikt,

*Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)*

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

att han icke vetat om godsets medtagande, för att han skall kunna erhålla mildring. Vi se här alltså, hurusom bevisbördan lägges på den tilltalade och icke på åklagaren. Det måste ju anses ytterligt betänkligt att gå tillväga på det sättet. Det var i gamla barbariska tider synnerligen vanligt, att så skedde. I de tiderna förekom det, att man betraktade den tilltalade nästan såsom brottslig, och man förfor mot honom vid domstolsförhandlingarna, åtminstone vid vissa processformer, nästan som om han redan varit fälld. Det betraktas som en av mänsklighetens största humanitära landvinningar inom processens område, att man kommit bort från denna gamla barbariska ståndpunkt, och jag får säga, att jag för min del finner det synnerligen betänkligt, att utskottet utan några som helst tvingande skäl avvikit från den moderna processregeln, att åklagaren skall bevisa, och i stället lagt bevisbördan på den tilltalade.

Om vi vidare studera förloppet av det drama, som utspelas enligt lagtexten, finna vi, att om den tilltalade lyckas i den bevisning, som erfordras för att göra det sannolikt, att han icke vetat om saken, kan han få åtnjuta betydande fördelar. Först och främst blir han då på sin höjd dömd för bristande tillsyn, och detta innebär, att han icke dömes efter den högre böteskalan för olovlig varuinförsel, utan efter en lägre straffskala, vars maximum är dubbla beloppet av tullavgiften. Vidare åtnjuter han den fördelen att icke behöva svara för gods, som påträffats förstucket eller undandolt på plats, vilken är upplåten till medföljande resandes personliga begagnande, såsom vi se av andra momentet. Enligt samma moment åtnjuter han ytterligare den förmånen, att han icke alls blir straffad, om han gjort vad på honom ankommit för att förhindra godsets olovliga införande.

Detta om han lyckas i bevisningen. Men om han misslyckas, straffas han med ett strängare straff, ty han straffas då såsom för olovlig varuinförsel. Han straffas då även för det fall, att godset gömmts på plats, vilken är upplåten till medföljande resandes personliga begagnande, och han straffas, även om han gjort allt vad han kunnat för att förhindra godsets olovliga införande. De undantag från straffbarheten, som stå i 2 mom., gälla nämligen endast i fråga om böter för bristande tillsyn, men icke i fråga om böter för olovlig varuinförsel. Att det är orimligt att sätta den tilltalade i denna ställning, torde vara ganska tydligt. Det är också fullständigt onödigt att tillgripa ett sådant system.

Om kammarens ledamöter behagade se på den reservation, som jag och min medreservant fogat vid utskottets utlåtande, finna kammarens ledamöter en lagtext, som anger ett system, vilket undviker de synnerligen stora principiella olägenheter, som jag nyss talat om och som därtill har den fördelen, att det i själva verket är mera effektivt än det andra, därför att detta system är så billigt och rättvist, att det verkligen kan tillämpas. I reservationen föreslås, att man i det fall, att i fartyg eller å tåg tullpliktigt gods finnes så förstucket eller undandolt, att olovlig införsel därav uppenbarligen är tillämnad,

ådömes fartygets eller tågets befälhavare, där ej enligt annan bestämmelse i denna lag strängare påföljd skall ådömas honom, för bristande tillsyn över fartyget eller tåget till böter, svarande mot högst dubbla beloppet av tullavgiften. Detta är sålunda huvudregeln. Men för det fall, att det förekommer skälig anledning antaga, att fartygets eller tågets befälhavare haft kännedom om åtgörande, som förut sagts, skall han straffas såsom för olovlig varuinförsel. Om jag använder mig av en sådan uppställning av 1 mom., komma också undantagen i 2 mom. i sitt rätta sammanhang, ty då är det fullständigt lämpligt och billigt, att man från ådömande av böter för bristande tillsyn gör undantag i de båda fall, som där äro omtalade.

Sedan jag nu påvisat de principiella betänkligheterna i den metod, som utskottet förordat att tillämpas gentemot fartygs befälhavare och tågpersonal, och sedan jag i reservationen framlagt ett förslag till en lagtext, enligt vilken på ett tillfredsställande sätt av personalen utkräves det ansvar, som skäligen bör åligga densamma, vågar jag hysa den förhoppningen, att kammaren skall finna det befogat att bifalla reservationen.

Jag skall, herr talman, då vi komma till 3 §, framställa yrkande i denna riktning.

Herr **Björkman**: Herr talman! Jag skall be att till föreliggande förslag få göra några erinringar.

Utskottet framhåller på sidan 3 i motiveringen nödvändigheten av att kraftiga åtgärder vidtagas till smugglingens bekämpande och att effektiva medel ställas till de därvid verkande statsorganens förfogande. Jag erinrar mig ju väl vad som i detta avseende har beslutats av riksdagen i fjol, men jag är också på det klara med, att det icke är så säkert, att de då beslutade åtgärderna bliva tillräckligt effektiva. Anledningen därtill ligger i vad jag känner till om smuggling. I ett av våra grannländer har man gjort sig skyldig till ett misstag, som man har anledning befara kommer att upprepas hos oss. Det hör i Norge till dagligt bröd, höll jag på att säga, att smuggling äger rum. Ingen dag går, utan att det smugglas brännvin eller andra spritdrycker från Strömstad eller farvattnen utanför denna stad in i Kristianiafjorden. När då de norska tull- och polismyndigheterna erhålla underrättelse från Strömstad om att smugglare äro på väg, så saknar den norska tullförvaltningen tillräckligt snabbgående fartyg för att kunna hinna upp dessa smugglarbåtar. De norska tullfartygen göra i allmänhet högst 15 knop, medan smugglarbåtarna göra 30—40 knop. Jag har ett dunkelt minne av, att jag läst i någon av våra tidningar en förklaring från generaltullstyrelsen, att de fartyg, som nu äro under byggnad eller kanske redan äro färdiga, skola göra omkring 15 knop. I så fall komma de med all säkerhet icke att taga några smugglarbåtar annat än genom någon ren olyckshändelse för de senare.

Utskottet säger längre ned på samma sida, att lagen dock under stundom torde kunna giva anledning till internationella förvecklingar.

*Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)*

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

Ja, det är möjligt, men med vilka länder skola dessa förvecklingar uppkomma? Naturligtvis inte gärna med andra länder än dem, från vilka smuggling sker, eller möjligen också från dem, vilkas handelsflottor bidra till smugglingen — jag menar, om exempelvis engelska fartyg lastas med sprit i Hamburg eller någon annan tysk hamn och smuggla upp spriten till Sverige eller Norge. Men i regel är det så, att det endast är två länder, med vilka det i huvudsak kan befaras inträffa internationella förvecklingar, nämligen Tyskland och Estland. Då vill jag erinra om vad säkerligen alla kammarens ledamöter hava läst eller hört talas om, att initiativ till överenskommelser rörande smugglingens bekämpande tagits dels från Norge och dels från Finland — tidigast från Finland, men norrmännen hava kommit före med en inbjudan till sådana makter kring Östersjön och Nordsjön, som äro intresserade av att bekämpa smugglingen. Jag vet icke, om den svenska regeringen redan utnämnt den eller de personer, som skola deltaga i den konferens, till vilken den norska regeringen utfärdat inbjudan, men skulle så icke vara fallet, skulle jag tillåta mig ge uttryck för det önskemålet, att jämte det att tullverket, såsom ju helt naturligt är, blir representerat bland de svenska deltagarna i konferensen, även den rätt viktiga nykterhetssynpunkten blir företrädd. Vi hava ju inom statsorganisationen på detta område särdeles kunnigt folk, som lämpligen också kunde medsändas för att bevaka den sidan av våra svenska intressen, att smugglingen så snart som möjligt bekämpas. Jag kan ju i detta sammanhang nämna, att jag i dag underrättats om att den finska regeringen till delegerade i den norska konferensen utsett generaltulldirektören Poppius och professorn Voionmaa, den senare såsom särskilt sakkunnig ifråga om bevakandet av nykterhetsintressena.

Nu yttrar utskottet vidare, att det icke torde kunna förnekas, att genom föreskrifterna i lagen beläggas med jämförelsevis stränga straff handlingar, som icke i det allmänna medvetandet stämplas såsom särskilt brottsliga. Den föregående ärade talaren berörde i någon mån denna sak. Emellertid är det väl dock så, att den större smugglingen, affärssmugglingen, av varje hederlig man och kvinna i detta land betraktas såsom förtjänande ett strängt straff. För min del är jag ju glad åt, att utskottet skärpt straffbestämmelserna i den kungl. propositionen.

Jag skall icke till bemötande i något avseende upptaga vad den föregående ärade talaren yttrade. Det är mycket möjligt, att han hade rätt. Den saken har jag icke tänkt närmare på. Men jag vill i detta sammanhang säga, att bötesstraffet icke spelar någon nämnvärd roll eller i varje fall en ytterst obetydlig roll, när det gäller bekämpande av smuggling. Smugglarna bry sig icke något nämnvärt om detta straff, ty om de inte betala, vilket i allmänhet är fallet, reduceras bötesstraffet till ett mycket obetydligt fängelsestraff. Nej, det enda som biter på yrkessmugglare äro beslag av varan och å fartyg eller andra befraktningsmedel och personliga straff, kroppsstraff. För några hundra år tillbaka härjades våra kuster av vendiska sjörövare. Vendernas ättlingar spela i våra dagar ungefär samma roll i sjöröverierna vid de sven-

ska, finska och norska kusterna. För min del har jag icke det ringaste att invända emot, att de moderna sjörövarna behandlas precis på samma sätt som våra fäder gjorde med de på 11—1200-talen vid våra kuster härjande vänderna. Det har också visat sig att det här och där är nödvändigt. Här förekom för någon tid sedan, att ett tyskt smugglarfartyg tagit sig upp i Dröbakssundet in i Kristianiafjorden och, tack vare det norska tullverkets dåliga båtar, även räddat sig ut. Då båten kom längre ned, mötte den ett kronofartyg, och först då detta fartyg sköt skarpt, lyckades det att hejda den tyske smugglaren.

Slutligen vill jag i fråga om lagens ikraftträdande säga, att jag till alla delar instämmer i den reservation, som i detta avseende avgivits av herr Björnsson. För varje dag som går blir spektaklet med smugglingen längs våra kuster allt värre och värre. Det är här verkligen fara i dröjsmål, och jag kan icke se några som helst svårigheter för att promulgera lagen så tidigt, att den kan träda i kraft den 1 juli.

Jag ber sålunda att redan nu få säga, att när vi komma till punkten ifråga om lagens ikraftträdande, kommer jag att yrka bifall till herr Björnssons reservation.

Herr **Klefbeck**: Inom utskottet ha vi alla en mycket stark känning av det föreliggande ärendets vikt och betydelse och att det gällde för oss att av förslaget få fram det bästa möjliga, även om vi innerst kanske hyste någon fruktan för att det inte skulle lyckas oss att råda bot på dessa missförhållanden, så som vi skulle önskat. Den starka motvilja mot spritsmugglingen, som den sista ärade talaren gav uttryck åt, delades av oss alla. Men därav följer inte, att man får glömma bort, att lagen inte endast avser spritsmugglarna, utan är en lag om olovlig varuinförsel i allmänhet. Och vi ansågo inom utskottet, att om man har detta faktum i sikte, står sig vårt av herr Björkman kritiserade uttalande mycket bra, det uttalandet nämligen, att det icke torde kunna förnekas, att genom förslaget beläggas med stränga straff behandlingar, som icke i det allmänna medvetandet stämplas som särskilt brottsliga. Vi tänka exempelvis på en tjänsteflicka, som varit över i Köpenhamn och stoppat ett par näsdukar på sig och försöker undandraga dem tullen. En sådan obetydlighet skall också falla under den föreslagna lagen.

Jag övergår till att med några ord bemöta den förste ärade talaren. Jag sade, att vi inom utskottet voro ense i det stora hela. Våra meningar ha egentligen gått i sär endast i fråga om 3 §. Där yrkade herr Westman bifall till den reservation, som avgivits av honom och herr Leo och menade, att genom densamma skulle förhindras, att man finge alltför skärpta bestämmelser beträffande den sak, som behandlas i § 3. Nu skall jag gärna medge, att de bestämmelser, herr Westman föreslår, äro mildare än de, utskottet föreslår. Men jag skall be kammaren att ge akt på att de bestämmelser, utskottet på denna punkt föreslår, äro, vad formulering och villkor och allt sådant beträffar, precis desamma som bestämmelserna i nu gällande tullstadga. Där stadgas, att en befälhavare straffas, ändå han icke kunnat övertygas om delaktighet i godsets inför-

*Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)*

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

skaffande i fartyget eller å tåget, såsom för olovlig varuinförsel, och det tror jag så gott som ordagrant överensstämmer med paragrafens innehåll i utskottets förslag.

Vart skall det leda, om den bestämmelsen strökes och herr Westmans förslag i stället skulle införas? Jo, vi kunde inom utskottet inte förstå annat än att det skulle ha till följd, att en befälhavare, som fritoges från allt ansvar, skulle drivas till att inte lägga sig någon synnerlig vinn om att förekomma, att personalen på fartyget smugglade varor av ena eller andra slaget. Vi ha ansett det nödvändigt, att den gällande bestämmelsen bevaras i den nya lagen för att uppehålla befälhavarens livliga intresse för att se till att så vitt på honom beror inte någon olovlig införsel sker genom besättningen på hans fartyg. Men för att ingen obillighet skall vederfaras honom, ha vi i senare delen av 1 mom. givit bestämmelser, som medföra lindring. Där säga vi, att om befälhavaren gitter göra sannolikt, att han icke ägt kännedom om smugglingen, skall han dömas allenast för bristande tillsyn över fartyget eller tåget till böter, vilkas minimum är satt så lågt som till tio kronor. Denna bestämmelse är också lika med den, som finnes i den nu gällande tullstadgan, och när herr Westman säger, att det är en barbarisk lagstiftning, emedan den lägger bevisbördan på befälhavaren i stället för på åklagaren, så drabbar denna hans dom redan den gällande tullstadgan.

Om jag ser saken praktiskt, finner jag, att det skall väl vara tämligen lätt för en befälhavare att bevisa, att han inte haft kännedom om den smuggling, som upptäckes inom hans fartyg, men för en åklagare torde det vara fullständigt omöjligt att visa, att befälhavaren haft kännedom om smugglingen. Om jag alltså vill ha en bestämmelse, som är absolut i intet avseende verksam, då böra föreskrifterna om bevisbördan ändras från sin nuvarande och av utskottet föreslagna lydelse till den av herr Westman påyrkade.

Herr Westman säger till sist, att det är alldeles onödigt att gå så långt, som utskottet gjort, och att det alldeles räcker med det av honom föreslagna stadgandet. Jag vill då, utom vad jag nu sagt, vädja till erfarenheten. Då de föreslagna bestämmelserna äro precis desamma som de gällande, men dessa gällande bestämmelser icke ha kunnat förhindra smugglingen, är väl frågan, om inte mildare bestämmelser skulle ännu mindre kunna hindra smugglingen.

Vi ha därför inom utskottet ansett, att det förslag, vi framburit i detta avseende, är alldeles nödvändigt, om vi skola kunna bibehålla åtminstone de möjligheter, som nu finnas, och det är därför, herr talman, som jag, då vi komma till 3 §, skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Heyman: Herr talman! För min del har jag den uppfattningen, att om det skall bli någon mening med hela det föreliggande lagförslaget, som ju huvudsakligen tillkommit för att stävja den över-

handtagande spritsmugglingen, får man inte lägga en alltför mjuk hand på detta.

I den omstridda 3 § i lagförslaget har man nu ägnat fartygs- och tågbefälhavare särskild uppmärksamhet, därför att det visat sig, att mycken sprit *med befälhavarens goda minne* oavbrutet insmugglas såväl med de reguljära sjöförbindelserna som även över samtliga våra mellanriksbanor.

*Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)*

Det ligger, så vitt jag kan finna, ingenting stötande däri att en dylik i statens eller ett enskilt företags tjänst stående befattningshavare straffas för olaga varuinförsel, även om han icke kunnat överbevisas om delaktighet i godsets införande i tåget eller fartyget. Bevisningen är ju uppenbarligen mycket svår och skulle säkert i många fall vara absolut omöjlig för åklagaren att prestera. Lagen skulle därför enligt mitt förmenande i mycket stor utsträckning vara helt och hållet förfelad, därest en befälhavare i varje särskilt fall måste överbevisas om delaktighet, innan man kunde ådöma honom ett verksamt straff.

Förfarandet att i dylika fall straffa en befälhavare är så mycket mindre stötande, som efterföljande bestämmelser med ens lindra straffet till att endast avse för bristande tillsyn, då, som det heter, befälhavaren »gitter göra sannolikt, att han ej ägt kännedom om ifrågasvarande åtgörande», då straffet kan nedsättas ända till tio kronors böter.

Lägger man så härtill, att även detta lilla straff jämlikt andra momentet i samma paragraf alldeles bortfaller, då »befälhavaren gjort vad på honom ankommer för att förhindra godsets olovliga införande», tycker jag för min del, att allan rättfärdighet kan vara uppfylld mot dessa befälhavare.

Herr Westman sade, att man skall väl inte straffa de mest lojala befälhavare. Nej, det vill inte heller utskottet, men det vill straffa de mest *illojala* befälhavarna, och därvidlag anser jag, att utskottet genom sin formulering träffat ganska rätt.

Vidare vill jag beträffande lagens ikraftträdande, säga, att hade jag varit med vid justeringen, hade jag anslutit mig till herr Björnssons reservation, som innebär, att lagen bör träda i kraft den 1 juli. Kungl. Maj: t hade ju föreslagit dess ikraftträdande redan den 1 juni, men den tiden var ju så nära, då utskottet blev färdigt, att detta inte kunde ske. Orsaken till att Kungl. Maj: t ville ha en så tidig dag, var att sommaren är just spritsmugglarnas säsong, och att man vill träffa dem redan vid början av säsongen. Inom utskottet hävdade man, att smugglarna skulle ha en viss varsel. Man hyste alltså en viss ömsintheit mot dem, av vilka skäl, det förstår jag inte. Jag är nämligen förvissad om, att svensk författningssamling lika lite som posttidningen distribueras ute vid tremilsgränsen den 1 augusti som den 1 juli och att förskjutningen sålunda i varje fall kommer att förfela sitt syftemål.

Sålunda kommer jag, herr talman, att hemställa om bifall till utskottets förslag till § 3 och beträffande lagens ikraftträdande om bifall till herr Björnssons reservation.

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

Herr **Winberg**: Herr talman! Det skulle vara frestande att i detta sammanhang ingå något på frågan om smugglingen, anledningen till den, möjligheten att minska densamma och vad därmed sammanhänger, men i det nuvarande ögonblicket finner jag icke lämpligt att gå närmare in i frågan.

Jag vill visst inte säga, att lagstiftningen på detta område alltid kommer att vara ineffektiv, men personligen har jag den bestämda uppfattningen, att hur kraftiga lagar man än stiftar, lär man inte på allvar komma det onda till livs, förr än man kommer dithän, att så gott som hela svenska folket tillräckligt kraftigt reagerar mot detsamma och att alla myndigheter på ett tillräckligt kraftigt sätt ingripa och understödja de underordnade, som närmast skola utföra arbetet på att förhindra den påtalade spritsmugglingen.

Jag kan emellertid inte undgå att med ett par ord beröra en del omständigheter, som medverkat till att förhållandena nu äro så abnorma, som de äro. Det är naturligtvis många moment och omständigheter, som medverkat, men jag behöver bara bringa i herrarnas erinran, hur för några år tillbaka största delen av den svenska pressen indirekt uppmånade till lagbrott och hurusom jag ännu i dag kan läsa tidningsuppsatser, däri personer i så pass hög ställning som medlemmar i svenska akademien behandlade smuggling som det naturligaste i världen och indirekt uppmana därtill. Så länge andan inom ett folk är sådan, kommer man sannerligen inte långt även med de mest drakoniska straffbestämmelser.

Jag tillät mig redan vid remissdebatten i år påtala någonting i detta sammanhang, som jag anser egendomligt. Jag har läst i norska tidningar, att man från norskt håll gjort hemställan till bland annat Sverige om samarbete för bekämpande på effektivt sätt av smugglingen. Det svarades därvid från svensk sida, att våra lagbestämmelser voro sådana, att de icke medgävo det, och man lovade att framlägga förslag, som skulle undanröja dessa hinder, vilket också skett. Nu skulle det emellertid mycket intressera mig att veta, om man, därest man får detta lagförslag igenom, tänker lägga sig till ro med att söka få lagen efterlevd inom landet eller om man kommer att biträda det framlagda norska förslaget om att söka ernå internationellt samarbete för bekämpande av smugglingen. Det är ett land, som redan nämnts i kväll, som det skulle vara särskilt nyttigt att komma till tals med, ehuru jag misstänker att det kommer att bli tämligen svårt, nämligen Estland, som ju tycks finansiera hela sin ekonomi med utförsel av sprit. Det skulle vara intressant att höra, om inte en regering skulle ha några möjligheter att komma till tals med myndigheterna i det landet, så att man där gjorde någonting för att hämma smugglingen, eller om man anser, att detta skulle vara att motarbeta Estlands intressen.

I varje fall har jag velat erinra om att även om detta lagförslag går igenom, får man inte bukt med spritsmugglingen, om man inte också dels anlitar det internationella samarbetet, dels också framför allt vårt lands press och privata personer i mera bemärkt ställning upp-

höra att indirekt motarbeta varje ansträngning att göra en lagstiftning av detta slag effektiv.

För övrigt är det min personliga uppfattning, att man är inne på en oframkomlig väg. Det kommer att visa sig omöjligt att samtidigt som man anser förtärande av sprit till en viss kvantitet legalt, förhindra, att den fastställda kvantiteten ökas på illegala vägar. Hur man till sist skall komma till rätta med det spörsmålet, det är ett särskilt kapitel, på vilket jag naturligtvis icke här skall ingå.

Beträffande föreliggande lagförslag vill jag säga, med anledning av vad här förut framhållits, att då det gäller att komma åt de verkliga smugglarna, dessa människor, som icke dra i betänkande att på vilket sätt som helst förtjäna pengar på en sak, sådan som denna, jag icke anser någon lagstiftning för skarp mot dem utan finner det föreliggande förslaget i detta avseende vara allt för lindrigt. Jag tror det skulle ha behövts betydligt mera drastiska bestämmelser för att avskräcka dem. Men då herr Heyman säger, att vad man framför allt vill komma åt äro dessa illojala människor, som smuggla, vill jag framhålla att det dock är nödvändigt att se till, att man icke skriver lagbestämmelserna så, att man för att komma åt dem, som man kanske inte alls lyckas träffa, i stället träffar lojala personer, som egentligen inte alls ha någon skuld i saken. Och i detta avseende kan jag inte komma ifrån den känslan, att bestämmelserna i 3 §, som herr Westman framhållit, äro olyckligt formulerade. Det må vara, att bestämmelserna äro alldeles likadana som de för närvarande gällande, men, mina herrar, vi få komma ihåg, att lagbestämmelser kunna verka ganska olika. Om ingenting särskilt påkallar deras tillämpning, eller några exceptionella förhållanden föreliggande, kunna de mer eller mindre råka i glömska, men inträda återigen alldeles abnorma förhållanden, så att lagbestämmelsernas fulla effektivitet behöver utnyttjas, bli förhållandena något annorlunda. För min del skulle jag därför anse det lyckligast, om man icke lagt denna lagstiftning så allmänt, som man gjort, och alltså icke riktat bestämmelserna mot olovlig varuinförsel i allmänhet utan skapat särskilda regler för bestraffandet av den art av smuggling, som vi närmast avse. Då tror jag, man skulle haft större möjligheter att utforma bestämmelserna på ett mera effektivt sätt.

För övrigt vill jag säga, att det för mig ter sig, som om man varit i viss mån främmande för verkligheten, när man t. ex. här i 3 § så där utan vidare jämställer befälhavare på ångbåt och befälhavare på tåg. Ty i praktiken är det en himmelsvid skillnad på möjligheten för dessa personer att effektivt kunna övervaka, att de icke trots sin vaksamhet bli fast för denna paragraf. Jag vill icke yttra mig om huruvida det är absolut omöjligt för en ångbåtskapten att förhindra smuggling, men jag tror mig bestämt kunna säga, att svårigheterna för en tågbefälhavare äro dubbelt så stora som för ångbåtsbefälhavaren. Den senare har dock befälet ombord; han har möjlighet att fullfölja lastningen och lossningen, och han följer båten hela resan. Men hur är det på tågen? Tåg-befälhavaren är en konduktör eller tågmästare, som kan bytas om vid en

*Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)*

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

station på tågets väg, och hur skall det vara möjligt, om denna paragraf skall tillämpas i hela sin utsträckning, att förhindra, att fuffens begär på tåget, utan att tågchefhavaren har den minsta aning därom? Och om nu bevisbördan skall läggas på honom, synes det mig, som om det skulle bli synnerligen svårt för honom att prestera tillräcklig bevisning, för att han gjort vad han kunnat. Han kan inte bevisa, att han letat igenom en styckegodsvagn eller en resgodsvagn, därför att det är helt enkelt omöjligt, men när han inte kan bevisa det, brister han i bevisföringen och blir dömd.

Jag är för min personliga del av den uppfattningen, att lagbestämmelserna på ifrågavarande område böra göras så effektiva som möjligt, men att de framför allt böra läggas så, att man träffar de verkliga förbrytarna, men aktar sig för att generalisera i sådan utsträckning, att lagen drabbar personer, som kanske äro fullkomligt oskyldiga. Ty det finns ingenting farligare än att stifta sådana lagar, som i verkligheten icke kunna efterlevas.

Det skulle naturligtvis vara en hel del övrigt att säga, men jag vill sammanfatta vad jag sagt i att med all respekt för lagstiftningens betydelse — och jag underskattar ingalunda de försök, som gjorts i detta lagförslag att komma det onda, som kallas spritsmugglingen, till livs — kräves det i alla fall, om det skall bli någon effektivitet, ett energiskt arbete från alla de myndighetspersoner, som ha hand om övervakandet av lagbestämmelserna. Och framför allt skulle jag önska, att man lade lagstiftningen litet mera i anslutning till det levande livet, så att man visserligen så hårt som möjligt drabbade de skyldiga men inte riskerade att träffa de oskyldiga.

Jag är visserligen icke fullt tillfredsställd med den ordalydelse 3 § fått i den kungl. propositionen och herr Westmans reservation, men som saken nu ligger måste jag dock, herr talman, då vi komma till denna paragraf, i händelse det blir votering, rösta för bifall till reservationen.

För övrigt anser jag, i likhet med en föregående talare, att det icke finns någon anledning att vänta med dessa bestämmelsers ikraftträdande längre än till den 1 juli i år.

Herr **Lindley**: Huvudsyftet med detta förslag är ju att komma åt den stora spritsmugglingen, men man torde kunna draga i tvivelsmål, huruvida de föreslagna bestämmelserna skola verka tillfredsställande. Felet hos lagen är enligt mitt förmenande, att man generaliserat alldeles för mycket och därigenom fått dessa bestämmelser att verka nästan trakasserande.

Jag har ingen anledning alls att uppträda till försvar för befälhavarna på fartygen, men jag måste likväl säga, att det är orimligt att på detta sätt göra dem ansvariga för de små fall av smuggling, som ständigt förekomma. Jag tror ändå, att jag har en viss erfarenhet angående sjölivet, och vill därför säga, att jag tror knappast det förekommer, att ett fartyg kommer in i hamn någonstans, utan att någon bland sjöfolket gjort sig skyldig till förseelser, som i själva verket enligt

dessa bestämmelser borde bestraffas såsom smuggling. I allmänhet tillgår det ju på det sättet, att den av besättningen, som vill smuggla, döljer det föremål som han vill införa utan att erlægga tull, inte bland sina tillhörigheter utan på någon annan plats ombord. Upptäcks detta vid tullvisitationen, så ställes fartyget ansvarigt enligt nu gällande bestämmelser, men enligt de här föreslagna bestämmelserna, icke fartyget, utan befälhavaren personligen. Han skall visa, att han inte alls känt till saken, och hur skall han kunna göra det? Det dolda godset kan ju lika väl tillhöra befälhavaren som någon av de andra. Men han skall likväl bevisa, att han inte känner till, att smuglingen företagits.

*Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)*

I allmänhet gäller det ju småkvantiteter eller saker för vilka tull knappast skulle ha utkrävts, så det är ju ingenting att fästa sig vid. Men det kommer likväl att verka irriterande. Om nu befälhavaren för att undvika dessa ständigt återkommande åtal för bristande tillsyn skulle ge sig till att uppträda fiskaliskt. Huru tro herrarna, att det skulle avlöpa? Jag är alldeles övertygad om att det skulle framkalla indignation i mycket hög grad på ett fartyg, om befälhavaren började, när besättningen komme ombord, att examinera och undersöka vad de hade med sig, som t. ex. sker med hamnarbetarna, som lossa fartyg ute vid Reymersholm. Ja, då de finna sig i det, men jag får säga, att, om en befälhavare ständigt skulle förfara på detta sätt, så är jag övertygad att det skulle framkalla en mycket stark irritation; likaså kan man tänka sig, att om en tågbefälhavare skulle lägga sig i att undersöka passagerarnas tillhörigheter och vad de hade med sig, så skulle detta nog framkalla en sådan stämning, att det väl kunde hända, att en sådan tågbefälhavare fort nog bleve kastad av tåget.

Herr Björkman sade något, som egentligen var anledningen till att jag begärde ordet. Han kunde icke förstå, att lagstiftningsåtgärder av detta slag kunde framkalla internationella förvecklingar. Jo bevars, det skulle nog kunna tänkas. Om man skulle förfara så pass hårdhänt mot ett engelskt fartyg som enligt detta lagförslag kunde bli möjligt, tro herrarna, att engelska regeringen skulle vara nöjd och belåten med ett sådant förfaringssätt? Jag är övertygad, att den icke alls skulle nöja sig därmed; den skulle icke alls kunna finna sig i, att man hängde smeden för bagaren. Jag påminner mig en händelse, som inträffade i början av tillvaron för vår fackliga organisation. Man hade skickat ut en agitator från England till Antwerpen, men de belgiska auktoriteterna burade in honom. Detta hade till följd, att Salisbury slog näven i bordet och sade: »Antwerpen ligger icke i Kongo, och vi tillåta icke att ni behandla en engelsk medborgare såsom ni behagar.» Jag är övertygad om att skulle vi förfara hårdhänt, detta även skulle leda till repressalier, och vi skulle få kanske höra, att Stockholm och Göteborg ligga icke vid Nordpolen utan inom sådana gränser, att de kunde nås av England. Jag tror därför icke att det skulle vara lämpligt att på detta sätt skärpa bestämmelserna, så att de vid tillämpningen skulle komma att verka trakasserande.

Som saken nu ligger kan jag icke yrka bifall till något egentligen,

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

ty jag är icke ens nöjd med det förslag, som föreligger i herr Westmans reservation och tror till och med, att det vore ett fel att taga detta. Men i brist på bättre, kan jag dock icke göra annat än rösta för den, ty den är kanske det mest lindriga. Jag är nog ganska rädd för att ett sådant här förslag kan framkalla internationella förvecklingar, om man far alltför hårdhänt fram. Det är dock här egentligen små ting det gäller, och det betyder egentligen icke så mycket vad som här smugglas. Annorlunda är det, när det gäller att skydda oss mot den stora invasionen av spritflottan, som belägrar de svenska kusterna. Här ligger saken annorlunda. Ifråga om vanliga fartyg, på vilka en liten och mycket begränsad smuggling äger rum, bör man dock icke tillämpa samma stränga principer. Jag anser, att förslaget *kan* innebära en fara, och därför kommer jag nu att rösta för herr Westmans reservation som åsyftar en lindring i denna lags tillämpning.

Herr **Björkman**: Jag måste ha uttryckt mig mycket otydligt, då jag yttrade mig om utskottets motivering. Jag förstår det av vad den förse talaren på stockholmsbanken anförde. Emellertid ber jag få säga, att det var yrkesmässig smuggling, som jag vände mig mot och icke den tillfälliga smuglingen, men vad denna beträffar vet jag, att samvetena ofta äro tämligen rymliga, kanske t. o. m. ett och annat samvete här i kammaren.

Med anledning av vad som sades av talaren på norrlandsbanken, herr Winberg, ber jag att få komplettera vad jag redan erinrat beträffande möjliga internationella förvecklingar. Det är så, att en konferens kommer att hållas någon gång i nästa månad på inbjudan av Norge. Inbjudningar till denna konferens hava utfärdats till och antagits av, utom Sverige och Finland, Estland och Tyskland, och tyska regeringen har tidigare uttalat sitt livliga intresse i fråga om åtgärder för sprit-smugglingens bekämpande. Men vid denna konferens i Norge komma två baltiska stater icke att vara representerade, nämligen Lettland och Litauen, på grund av att Norge icke inbjudit dem. Finland gjorde i sitt svar på den norska framställningen hemställan om, att dessa länder också skulle inbjudas av skäl, som jag ej behöver inlåta mig på, men som ligga tämligen klara, men då Norge icke gick med på saken — varför vet jag icke — kommer säkerligen en ny konferens att hållas med Finland såsom inbjudare, och då komma även Lettland och Litauen att inbjudas.

Till slut vill jag med anledning av den närmast föregående talarens sista anförande göra en erinran, som egentligen borde vara obehövlig, nämligen att om en engelsk fartygsbefälhavare i svensk hamn överträder svensk lag, får den engelske befälhavaren finna sig i att han behandlas efter svensk lag och icke efter engelsk lag. Om man i England varit tveksam i detta avseende eller haft en annan mening, så har man av vad som nu inträffat i Amerika fått lära sig den saken. Yrkes-smugglare behandla vi här i Sverige lika, vilket land de än komma ifrån. Jag läste härom dagen en historia om att det flaggats på Örebro slott

på en icke flaggdag, och att någon, som kommit att förarga sig där-
över, gick upp i länsstyrelsen och frågade, varför det flaggade. Han
fick det svaret av länsnotarien eller vem det var: »Landshövding Berg-
ström flaggar, när han behagar.» Och likaså säger jag: här i Sverige
behandla svenska myndigheterna de här ärendena såsom de behaga
och icke såsom man i ett annat land vill ha det.

*Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)*

Herr Klefbeck: Om jag skulle vara litet elak, skulle jag vilja
säga, att herrarna Winberg och Lindley tydligen tyckas hava rätt ytligt
studerat här föreliggande lagförslag, ty den kritik de riktat mot utskot-
tets hemställan, den träffar icke utskottet ett enda dugg. De ha bägge
två talat om en mängd upprörande fall, som man skulle kunna tänka
sig. Herr Winberg säger t. ex.: »Vem kan begära, att en tågbefälhavare
skall gå ikring och undersöka alla godsvagnar? Han kan omöjligens göras
ansvarig för vad där kan vara undanstucket. Om t. ex. mitt i natten
det blir ombyte av tågbefälhavare, huru skall den nykomne kunna svara
för vad där finnes?» Och herr Lindley talade om fartygsbefälhavares
ansvar enligt bestämmelserna i denna lag för besättningens alla små för-
seelser o. s. v. Om båda de ärade herrarna gjort, såsom herr Winberg
själv förordade i sitt anförande, studerat paragrafen i hela dess ut-
sträckning, skulle de hava funnit, att just detta av herr Lindley anförda
fall icke alls kommer under paragrafens bestämmelser, ty här står i se-
nare delen av 1 mom., att om en fartygsbefälhavare gitter göra sanno-
ligt, att han ej ägt kännedom om åtgörandena i fråga om olovlig införsel,
dömes han allenast för bristande tillsyn över fartyget till böter, sva-
rande mot högst dubbla beloppet av den avgift som för godset bort er-
läggas till tullverket, dock minst 10 kronor. Han går fri från annat
straff än böter enligt lagens bestämmelser för bristande tillsyn, ned till
10 kronor, och i vissa fall går han fullständigt fri. De ärade talarna ha
sålunda tänkt sig en möjlighet, som icke har någon motsvarighet i för-
slaget. Förslaget har just åsyftat att bringa dessa personer den hjälp
de behöva för att icke råka ut för de strängare straffbestämmelser lagen
innehåller. Vi ha just försökt att nå ett syfte av den art herr Winberg
förordade, nämligen att komma åt att straffa de skyldiga, de grova
smugglarna, men att söka skriva lagen så, att den icke drabbar de mer
oskyldiga. Det har varit vårt rättsnöre hela tiden.

Till sist skulle jag vilja göra ett par små frågor till min ärade
granne. Han är en gammal sjöman, vilken, såsom kammaren vet, farit
på världens alla möjliga hav och praktiserat sjömanslivet under en mängd
olika befälhavare. Jag frågar honom, huru det var på hans tid. Det
fanns ju då även hårda bestämmelser, när någon av personalen smugg-
lade. Men var det icke så, att befälhavaren i de allra flesta fall klarade
sig? Herr Lindley befarade, att det skulle bli så förfärligt många an-
ledningningar till irritation och spånt förhållande mellan befälhavarna och
besättningen, om förslaget antoges. Jag frågar: huru gick det till på
hans tid? Då smugglades det också, men inte gick befälhavaren då om-
kring och uppträdde som fiskal gentemot besättningen? Nej, säger herr

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

Lindley. Då vill jag säga: de bestämmelser man då levde efter äro nästan ordagrant desamma som stå i denna lag. Då de icke kunde verka i den befarade riktningen under hans tid, hur är det möjligt, att de skulle kunna verka så fruktansvärt i vår tid?

Herr **Björnsson**: Då jag deltog i utskottsbehandlingen av förslaget, hyste jag stora betänkligheter mot att förorda detsamma, särskilt i vad det gällde utsträckt rätt till husrannsakan, och alltjämt hyser jag stor betänksamhet i detta avseende. Jag kan emellertid rösta för detsamma detta oaktat av två skäl. För det första därför, att lagen medger efterforskning genom husrannsakan endast av verkligt insmuglat gods icke av bevismedel, och för det andra därför, att hela denna lag måste betraktas som en försökslag, vilken bör ändras, så snart det visar sig uppstå allvarsamma olägenheter av densamma.

Jag delar för övrigt i åtskilligt den mening, som herr Winberg gjorde sig till tolk för. Det är mycket svårt, för att icke säga omöjligt att komma till rätta med smuggling enbart genom lagbestämmelser. Det fordras åtskilligt annat. Herr Winberg fäste uppmärksamheten på en hel del viktiga omständigheter, som därvidlag borde beaktas: Jag är övertygad, att det därjämte är *en* omständighet, som man framför allt bör tänka på, och det är den ekonomiska sidan av saken. Nuvarande priser på sprit i Sverige äro så höga, att det blir en orimligt stor förtjänst även på relativt små insmugglade skeppslaster sprit, exempelvis från Estland, och jag har därför klart för mig, att lagstiftningen skulle bli relativt värdelös, om den icke understöddes på lämpligt sätt genom reduktion av priset.

Som bekant föreligger ett lagförslag i denna riktning, som jag hoppas, att riksdagen skall bifalla, eventuellt att riksdagen skall gå ännu ett stycke längre.

Jag vill erinra om att det är särskilt ett par bestämmelser, som enligt min åsikt göra denna lag rätt svag. Såsom det nu är ställt, är det icke möjligt för tullmyndigheterna att beslagtaga fordon, motorbåt eller automobil, varå olovligt införd sprit forslats, om icke ägaren själv kan antagas hava haft skälig anledning att misstänka, att fordonet o. s. v. skulle användas till smugglingsändamål. Nu förhåller det sig så, att smugglingen finansieras av vissa personer och bedrivs av andra. Finansieringen kan gå så till, att en person med relativt god ekonomi uthyr till exempel en automobil enligt bestämmelserna i ett avbetalningskontrakt, så att ägaren till automobilen kan beräkna en rätt stor avance, utan att han behöver riskera att förlora bilen vid ett eventuellt beslag. Detta är naturligtvis av stor betydelse, då jakten efter smugglarna till stor del är ett hastighetsproblem, där myndigheterna nästan alltid ligga efter.

Det finnes i detta förslag även andra bestämmelser, som smugglarna snart komma att på ett fyndigt sätt utnyttja, men jag anser överflödigt att direkt öka deras möjligheter genom att mera ingående omnämna, vilka dessa bestämmelser äro.

Jag tror för övrigt, att om man vill lära sig att bekämpa smugg-

lingen, får man anlita den sakkunskap, som smugglarna i detta fall själva förskaffat sig, och det lärer då icke vara omöjligt att komma till rätta med dem, och särskilt bör man härvid studera metoder, som kommit till användning i Finland.

Emellertid ber jag att få säga ett par ord angående 3 §, som varit föremål för mycken diskussion och som egentligen är den enda paragraf, om vilken diskussion hittills förekommit. Jag vill då särskilt i anledning av herr Winbergs betänkligheter säga, att det förefaller mig, som om herr Winberg, då han särskilt ömmade för tågbefälhavarna och talade om deras risker, tycks ha förbisett ett tillägg, som gjorts i lindrande riktning till förut gällande bestämmelser. Detta tillägg, som återfinnes kursiverat i utskottets förslag till 2 mom. av 3 §, säger, att befälhavaren befrias från böter för bristande tillsyn som han skulle ådömas enligt föregående moment, såvida han gjort vad på honom ankommit för att förhindra godsets olovliga införande. Det bör vara ganska lätt för en tågbefälhavare liksom för en ångbåtsbefälhavare att styrka, att han gjort vad som rimligtvis av honom kan begäras. Att en tågbefälhavare t. ex. på ett malmtåg mellan Kiruna och Narvik skulle behöva gå och titta efter i varje tom godsvagn, huruvida någon där stoppat in spritdunkar, är naturligtvis omöjligt att begära. Ingen domstol i världen kan begära, att en tågbefälhavare skall hinna med att göra något sådant. Jag kan alltså icke förstå, att bestämmelserna i § 3 äro så förskräckliga, som den första ärade talaren, herr Westman, ville göra dem till. Han talade om, att genom utskottets förslag beklagligtvis återinförts i lagstiftningen gamla barbariska metoder. Jag kände mig ganska obehagligt berörd av denna karakteristik på ett förslag, för vilket jag har medansvar, men blev åter lugnad, då jag tänkte efter vilka personer det var, som bar upp resten av ansvaret. Utskottets ordförande, borgmästare Pettersson, är icke heller känd såsom någon barbar, och herr Klefbeck kan väl icke heller stämplas såsom sådan.

Jag tror, att de här ifrågavarande bestämmelserna äro rimliga, och då de i varje fall äro rimligare än de hittills gällande, kunna de icke gärna åstadkomma förvecklingar med England eller någon annan stormakt. Jag vågar därför yrka bifall till förslaget oförändrat, med undantag för bestämmelsen om tiden för ikraftträdandet, till vilken jag ber att få återkomma senare.

Herr **Lindley**: Jag vill icke precis skylla herr Björkman för att icke tala tydligt nog, ty han gick i sitt sista anförande längre än jag påpekade i mitt första yttrande. Han ville t. o. m. skärpa bestämmelserna därhän att, utom beslagttagande av fartyget, skulle tillämpas kroppsstraff på dem, som gjorde sig skyldiga till smuggling. Jag undrar, ifall sådana åtgärder skulle tillämpas, om man icke snart nog skulle komma under fund med, att det skulle ha vissa icke önskade påföljder, att man skulle få internationella förvecklingar över sig. Herr Björkman säger, att engelska fartyg få finna sig i att behandlas enligt svensk lag. Men icke få vi stifta speciella svenska lagar till motverkande av smugg-

*Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.*
(Forts.)

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

ling av sådan art, att de stöta det allmänna rättsmedvetandet för pannan; när det gäller bestämmelser, som röra andra länder, få vi icke skjuta fram vår egen svenska uppfattning. Jag nämnde nyss fallet rörande Ben Tillet. Han kom till Belgien för att bilda en internationell sammanslutning, men detta ansågs från belgisk juridisk ståndpunkt vara straffbart, och följaktligen burade man in honom. Enligt engelsk uppfattning hade han full rätt att bedriva en sådan agitation och det ansågs i England nödvändigt att protestera mot en sådan lagtillämpning i Belgien som stötte det allmänna rättsmedvetandet i England för huvudet. Jag är även övertygad att om det göres en skärpning av ifrågavarande straffbestämmelser på sådant sätt, att den stöter den utländska opinionen för huvudet, så få vi snart nog höra talas om det.

Emellertid är jag fullkomligt ense med herr Björkman därom, att vi böra göra allt vad göras kan för att hindra den stora spritsmugglingen till vårt land, och jag tror, att åtminstone alla tänkande människor skola förenas i detta strävande, men om man inför sådana bestämmelser och generaliserar dem därhän, att de framkalla trakasserier, då är det, som vi icke riktigt kunna följa med.

Nu sade herr Klefbeck, att detta icke vore sant, ty ifrågavarande bestämmelser innebära icke alls någon skärpning. Jo, det är just vad de innebära. Ty enligt den nya lagen skall en fartygsbefälhavare, även om han icke deltagit i smugglingen, bötfällas för bristande tillsyn, och det utgör en verklig skärpning. Nu bötfälles han icke, därför att smuggelgods finnes ombord å fartyget. Det är häri skärpningen ligger, att han i sådant fall kan åtalas och bötfällas för bristande tillsyn. Detta har förut icke funnits i lagtexten, åtminstone såvitt jag vet. Men även om det skulle vara fallet, att man i sak haft en motsvarande tillämpningspraxis gentemot befälhavaren, så har jag icke hört, att någon åtalats för bristande tillsyn men väl därför att smuggelgods funnits ombord. Kallar man det bristande tillsyn, må det vara hänt. Men jag har aldrig hört, att en tågbefälhavare blivit bötfälld för bristande tillsyn. Hur skulle det för övrigt kunna vara möjligt för en tågbefälhavare att hindra, att å tåg tullpliktigt gods är förstucket. Jag tänker mig, att en passagerare, som stiger på tåget, för med sig smuggelgods. Skall då tågbefälhavaren gå omkring på tåget och se efter vad som stoppats under sätena o. s. v. och om han icke gör detta, skall han å dömas straff för bristande tillsyn? Jag kan emellertid icke se annat, än att han blir dömd enligt denna paragraf såsom den nu är formulerad.

Det är dessa saker, som göra, att jag är betänksam mot den nu föreslagna formuleringen. Denna brist botas icke ens med den i herr Westmans reservation föreslagna ändringen, men då jag tror, att denna formulering är bättre än utskottets, vidhåller jag, att jag för min del kommer att rösta för densamma.

Herr **Rogberg**: Jag får nämna, att jag varit närvarande vid utskottets alla förhandlingar i ämnet, ehuru utan rättighet att deltaga i utskottets överläggningar och beslut.

Jag ber att få understryka herr Björnssons yttrande, att de bestämmelser, som i detta lagförslag införts vidkommande husransakan och kroppsransakan, redan äro stränga nog och icke i något avseende böra få tolkas så, att de skola tillämpas på annat än det, som i författningen avses, nämligen olovlig varuinförsel.

*Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)*

Jag är icke alldeles främmande för den uppfattning, som herr Lindley framförde, nämligen att förslaget i vissa avseenden är så strängt, att det kan föranleda till förvecklingar med främmande makter. Men om man har den uppfattningen, hade det legat nära till hands att föreslå, att de fall, då fartyg äro förverkade enligt 1 § 9 mom. b) måtte bestämmas i enlighet med Kungl. Maj:ts härutinnan mildare förslag och icke i enlighet med utskottets strängare förslag, och jag skulle ej tvekat att framställa yrkande på bifall till propositionen i denna del, om jag ej trodde, att den av utskottet föreslagna ändringen i själva verket vore opraktisk. De fall, då ett större fartyg kan bliva förverkat, torde bliva ytterst sällsynta av det skälet, att för ett sådant förverkande erfordras, att fartyget äges av samma person, som gjort sig skyldig till den oiovliga varuinförseln, och detta torde i verkligheten bliva ytterst sällsynt.

I fråga om promulgationsbestämmelserna ber jag att få ansluta mig till den uppfattning, som herrar Heyman och Björnsson uttalat. Skall denna författning bliva så effektiv som förmodligen alla önska, bör den träda i kraft ju förr desto hellre, och ytterligare en månads uppskov torde icke vara lämpligt.

Så skall jag be att få förklara, att vidkommande tolkningen av den mycket omtalade 3 §, sådan samma § lyder i utskottets förslag, olika meningar tyckas råda mellan herr Westman å ena sidan och de ärade ledamöterna av utskottet, herrar Klefbeck, Heyman och Björnsson å andra sidan. Jag ställer mig avgjort på den sida som utskottet ansluter sig till. Jag skulle såsom min förmodan vilja framhålla, att utskottet genom det av utskottet gjorda tillägget till 2 mom. av sagda paragraf måhända till och med väl mycket försvagat lagens effektivitet. Men detsamma inträffar även med bifall till herr Westmans förslag. Herr Westman framhöll det orätta i att kasta beviskyldigheten på den tilltalade, d. v. s. på fartygsbefälhavaren eller tågbefälhavaren, men det är redan erinrat av föregående talare, att den hittills gällande rätten har samma föreskrift. Denna är praktisk och herr Westman själv syntes icke fullt kunna värja sig för det praktiska i detta av utskottet framställda förslag, ty han har själv föreslagit, att befälhavare på tåg eller ångbåtsbefälhavare skulle kunna bliva fälld, ändå att i det enskilda fallet den bevisning som åklagaren själv åstadkommer, icke är fullständig. Även detta torde icke överensstämma med de vanliga bevisreglerna.

Med vad jag nu anfört har jag velat uttala min anslutning till utskottets ståndpunkt, ehuru jag i fråga om lagens ikraftträdande instämmer med herrar Björnsson och Heyman.

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

Herr **Westman**: Herr talman! Jag ber att med några ord få bemöta en del anmärkningar, som några föregående talare framställt med anledning av min reservation och mitt första anförande.

En ärad talare på Stockholmsbanken har framhållit, att när jag så skarpt kriticerade, att enligt utskottets förslag bevisbördan skulle läggas på den tilltalade och icke på åklagaren, och när jag kallade detta för ett vidhållande av en föråldrad princip, som är väl bekant från barbariska tider, så träffade denna anmärkning även den nu gällande rätten, nämligen gällande tullstadga. Det är fullt riktigt, att så är förhållandet, och det har jag alldeles icke förbisett. Men det är att märka, att den gamla föråldrade regeln om bevisbördans förläggning förut stått i en författning, som tillkommit utan riksdagens medverkan. Nu däremot skall riksdagen medverka vid utfärdandet av en lag angående straff för olovlig varuinförsel, och då anser jag det vara av största vikt ur principiell synpunkt, att riksdagen tillser, att den nya lagen blir avfattad i överensstämmelse med moderna straffprocessuella regler, och jag förmodar, att varje riksdagsman, som känner sitt ansvar, är villig att lämna sitt understöd och sin medverkan härtill.

Herr Björnsson sade, att min kritik måste anses vara avtrubbad genom det förhållandet, att högt aktade ledamöter av riksdagen gått med på utskottets linje. Jag vågar hoppas ändå, att när det gäller en sådan stor straffprocessuell principfråga som den här berörda, skall man bedöma den rent sakligt och oberoende av om den ena eller den andra högt ärade medlemmen av riksdagen nu ställer sig på den andra sidan.

Jag måste därefter änyo vända mig mot ett uttalande av den första ärade talaren på Stockholmsbanken. Han varnade kammaren för att antaga min reservation, av det skälet, att detta kunde medföra, att en befälhavare på ett tåg eller på ett fartyg skulle komma att bli fritagen från allt ansvar och befälhavaren därför skulle förlora allt intresse för att tillse, att fartyget eller tåget ej medförde smuglingsgods. Så är icke förhållandet, ty reservationen gör ju befälhavaren ansvarig för bristande tillsyn, så snart smuglingsgods anträffas på fartyget eller tåget, så vida han icke efter 2 mom. kan visa, att han gjort allt vad på honom ankommer för att förhindra smuggling.

Vidare framhöll samma ärade talare, att de föreslagna bestämmelserna rörande befälhavares ansvar i stort sett äro desamma som de nu enligt tullstadgan gällande, fastän något skärpta. Och han sade, att eftersom de nuvarande bestämmelserna icke varit effektiva, är det orimligt av herr Westman att vänta, att mildare bestämmelser skulle vara mer effektiva. Men då har den ärade talaren förbisett, hur denna fråga kommit upp. Det skedde på grund av framställning från generaltullstyrelsen, som sagt, att de nuvarande straffbestämmelserna voro så obilligt och strängt avfattade, att man icke kunde tillämpa dem. Och därför har generaltullstyrelsen föreslagit mildare bestämmelser, fastän styrelsen därvid slog in på en felaktig riktning enligt mitt förmenande. Då emellertid utskottet ställer sig på samma ståndpunkt som intages i gällande tullstadga, råkar ju utskottet ut för en kritik, som den mest sakkunniga

myndigheten, generaltullstyrelsen, framställt. Utskottet måste alltså värja sig mot generaltullstyrelsens kritik, som går ut på, att det är olämpligt att stadga så stränga straffbestämmelser, att de icke kunna tillämpas såsom vederbör.

Det har för övrigt under debatten framkommit uttalanden, som visa, att åtskilliga talare alldeles missuppfattat innebörden av utskottets lagtext. Så har t. ex. herr Björnsson yttrat, att 2 mom, skulle innebära, att befälhavaren blir befriad, i de fall där sägas, från böter för bristande tillsyn och *därmed även* från böter för olovlig varuinförsel. Så är emellertid icke förhållandet. Han blir enligt 2 mom. befriad från böter för bristande tillsyn, såvida han kan fullgöra den bevisprestation, som fordras av honom, nämligen att han kan göra sannolikt, att han icke ägde kännedom om smugglingsgodssets befintlighet på tåget eller fartyget. Men kan han inte fullgöra denna bevisning, blir han ådömd böter för olovlig varuinförsel, och detta utan att han enligt 2 mom. kan fritagas i de fall, som där omtalas.

Det skulle från min sida vara mycket att tillägga, men jag vågar hoppas, att debatten bibringat kammaren den uppfattning, att den anordning, som föreslagits i min reservation, är fullt effektiv. Att därjämte det i reservationen framlagda förslaget vilar på modernare grundsatser än utskottets, därom torde alla kunna vara ense.

Jag skall nu tillåta mig att övergå till ett annat ämne och yttra några ord om herr Björnssons reservation. Jag har en särskild anledning här-till, eftersom en föregående talare i debatten hänсыftade på något, som jag skulle hava yttrat i utskottet rörande den saken.

Om kammaren ser på de båda lagförslag, som här föreligga, finner kammaren, att i fråga om det andra lagförslag, som här föreligger, nämligen förslaget angående förbud i vissa fall mot införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten, föreslås enhälligt, att det skall träda i kraft den 1 augusti. Men beträffande det första lagförslaget, om straff för olovlig varuinförsel, har herr Björnsson reserverat sig och föreslagit, att det skall träda i kraft den 1 juli. Skälet till, att utskottet enhälligt gått på den 1 augusti i fråga om lagen mot införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten har tydligen varit, att man ansett, att detta förslag i mycket hög grad berör främmande makter och deras undersåtar. Men det är förhållandet även med lagförslaget om straff för olovlig varuinförsel, att det i hög grad intresserar främmande makter och deras undersåtar, när bland annat ett fartyg upp till 120 tons i många fall kan dömas förbrutet enligt detta lagförslag. Under sådana omständigheter har det syntts mig som det enda riktiga vore, att låta båda lagförslagen träda i kraft på samma dag, och den dagen kan, förefaller det mig, icke lämpligen sättas tidigare än till den 1 augusti. Vi måste komma ihåg, att sedan riksdagen fattat sitt beslut i dessa ärenden, skall lagrådet höras, och så skall lagen intagas i svensk författningssamling. Därjämte skall lagen översättas till främmande språk och meddelas utländska makter, så att dessa makters

*Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)*

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

undersåtar icke sväva i ovisshet om lagens innehåll, när de avresa från utländsk hamn till svenska farvatten.

Vidare böra vi komma ihåg, att det är icke bara allmänheten, som måste i något så när god tid få kännedom om lagen, utan de, som skola tillämpa lagen, böra också hava tid att studera den och sätta sig in i vad den innehåller.

Det är av dessa skäl, som utskottets majoritet ansett, att man icke bör sätta lagen i kraft förr än den 1 augusti.

Herr talman! I fråga om den föredragna paragrafen har jag icke annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr **Björkman**: Herr talman! Blott ett par ord.

Herr Lindley talade något om en engelsk agitator, som smugglats in i Belgien. Den saken är väl icke jämförlig med att smuggla sprit. Jag tror för övrigt, att England straffar smuggling minst lika starkt som här har föreslagits.

Herr Lindley yttrade vidare, att här försöker utskottet komma med en nyhet. Om herr Lindley haft tillfälle att läsa den kungl. propositionen, skulle han hava funnit, att där på sid. 65 återgives, vad gällande tullstadga i detta avseende innehåller, och jag har läst och jämfört den med 3 § och funnit, att det icke är fråga om att införa någon nyhet. Den enda nyhet, som förekommer i utskottets förslag, är den mildring som är gjord i 3 § 2 mom.. Det är således här icke fråga om någon skärpning av nuvarande bestämmelser.

Herr **Lindley**: Jag är villig erkänna, att bestämmelserna som finnas i tullstadgan äro stränga nog och svåra nog, men det är en stor skillnad mellan en av Kungl. Maj:ts utfärdad förordning och en lag. I ena fallet kan det ju givas tillfälle till mycket resonligare tillämpning, och det är det, som vållat, att man icke känner till strängheten i förordningens bestämmelser. Jag har åtminstone icke hört talas om, att någon befälhavare blivit åtalad för bristande tillsyn, men väl för att det funnits smugglingsgoods ombord. Och då har det ålagts fartyget att betala den dubbla skatten för det införda partiet. Här skall det bliva böter för bristande tillsyn. Jag är rädd, att det skall giva anledning till trakasserier. Jag är fullt medveten om, att själva skärpningen i lagtexten är det icke så mycket bevänt med, utan det är skärpningen i tillämpningen av de nya bestämmelserna, som här är av betydelse.

Sedan överläggningen, under vilken herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, förklarats slutad, godkändes den nu föredragna paragrafen.

2 §.

Godkändes.

3 §.

Denna paragraf lydde :

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

1 mom. Finnes i fartyg eller å tåg tullpliktigt gods så förstucket eller undandolt, att olovlig införsel därav uppenbarligen är tillämnad, och varder icke någon förvunnen till gärningen, straffes fartygets eller tågets befälhavare, ändå att han icke kunnat övertygas om delaktighet i godsets införskaffande i fartyget eller å tåget, såsom för olovlig varuinförsel. Gitter han göra sannolikt, att han ej ägt kännedom om sagda åtgörande, dömes allenast för bristande tillsyn över fartyget eller tåget till böter, svarande mot högst dubbla beloppet av den avgift, som för godset bort för statsverkets räkning erläggas till tullverket, dock minst *tjugo* kronor.

Har sådant försticket eller undandöljande av tullpliktigt gods, som i första styckets sägs, ägt rum, och varder någon förvunnen till gärningen, dömes fartygets eller tågets befälhavare, där ej enligt annan bestämmelse i denna lag strängare påföljd skall ådömas honom, allenast för bristande tillsyn, såsom ovan sagts.

Godset tillika med förvaringspersedel, som i § 9 mom. a) avses, skall i varje fall dömas förverkat.

2 mom. Böter för bristande tillsyn enligt 1 mom. må icke ådömas i det fall, att å passagerarfartyg eller tåg gods anträffas förstucket eller undandolt på plats, vilken är upplåten till medföljande resandes personliga begagnande.

(i utskottets förslag:)

1 mom. Finnes i fartyg eller å tåg tullpliktigt gods så förstucket eller undandolt, att olovlig införsel därav uppenbarligen är tillämnad, straffes fartygets eller tågets befälhavare, ändå att han icke kunnat övertygas om delaktighet i godsets införskaffande i fartyget eller å tåget, såsom för olovlig varuinförsel. Gitter han göra sannolikt, att han ej ägt kännedom om sagda åtgörande, dömes allenast för bristande tillsyn över fartyget eller tåget till böter, svarande mot högst dubbla beloppet av den avgift, som för godset bort för statsverkets räkning erläggas till tullverket, dock minst *tio* kronor.

Godset tillika med förvaringspersedel, som i § 9 mom. a) avses, skall i varje fall dömas förverkat.

2 mom. Böter för bristande tillsyn enligt 1 mom. må icke ådömas i det fall, att å passagerarfartyg eller tåg gods anträffas förstucket eller undandolt på plats, vilken är upplåten till medföljande resandes personliga begagnande, eller då befälhavaren gjort vad på honom ankommit för att förhindra godsets olovliga införande.

*Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)*

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

Enligt en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *K. G. Westman* och *Leo* ansett, att nu ifrågavarande paragraf bort erhålla följande ändrade lydelse:

1 mom. Finnes i fartyg eller å tåg tullpliktigt gods så förstucket eller undandolt, att olovlig införsel därav uppenbarligen är tillämnad, dömes fartygets eller tågets befälhavare, där ej enligt annan bestämmelse i denna lag strängare påföljd skall ådömas honom, för bristande tillsyn över fartyget eller tåget till böter, svarande mot högst dubbla beloppet av den avgift, som för godset bort för statsverkets räkning erläggas till tullverket, dock minst tio kronor.

Föreligger skälig anledning antaga, att fartygets eller tågets befälhavare haft kännedom om åtgörande, som förut sagts, straffes såsom för olovlig varuinförsel.

Godset — — — förverkat.

2 mom. Böter — — — olovliga införande.

Därjämte hade samma reservanter ansett, att utskottets motivering till 3 § bort erhålla den ändrade avfattning, reservationen visade.

Herr **Westman**: Jag ber att i fråga om denna paragraf få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr **Klefbeck**: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare därpå att kammaren skulle för ifrågavarande paragraf godkänna den lydelse, som förordats i herrar *K. G. Westmans* och *Leos* vid utlåtandet avgivna reservation; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 3 § av sammansatta bevillnings- och första lagutskottet i utlåtande nr 5 framställda förslag till lag om straff för olaglig varuinförsel, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes för ifrågavarande paragraf den lydelse, som förordats i herrar *K. G. Westmans* och *Leos* vid utlåtandet avgivna reservation.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 53;
Nej — 51.

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

4—21 §§.
Godkändes.

Promulgationsstadgandet.

Detta stadgande hade följande avfattning:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1923, då §§ 129—147 ävensom, såvitt de avse brott, varom i denna lag är fråga, §§ 168—174 i tullstadgan den 1 juli 1904 (nr 35) skola upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1923, då §§ 129—147 ävensom, såvitt de avse brott, varom i denna lag är fråga, §§ 168—174 i tullstadgan den 1 juli 1904 (nr 35) skola upphöra att gälla.

Enligt avgiven reservation hade herr *Björnsson* ansett, att utskottet bort föreslå, att lagen om straff för olovlig varuinförsel skulle träda i kraft den 1 juli 1923.

Herr **Nothin**: Jag ber att i denna del få yrka bifall till den av herr *Björnsson* avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle lagen träda i kraft den 1 juni. Det kan naturligtvis icke medhinnas nu, men jag kan icke inse, att det skall vara nödvändigt med ett så långt uppskov, som utskottet föreslagit, eller till den 1 augusti. Ser man saken rent formellt, d. v. s. på de lagtekniska möjligheterna, så tror jag mig kunna vitsorda, att det mycket väl medhinnas att promulgera lagen till den 1 juli. För att få min uppfattning bekräftad, vände jag mig till statsrådet *Stridsberg*, som är här närvarande, och han vitsordade, att det ur ren lagteknisk synpunkt finnes intet som helst hinder för att lagens ikraftträdande bestämmes till den 1 juli.

Herr *Westman* talade om, att man skulle behöva översätta lagtexten till främmande språk och delgiva den utlandet, och i utskottets utlåtande motiveras uppskovskravet på liknande sätt. Man säger där, att det är tillbörligt med ett uppskov, när det behövs någon tid, innan allmänheten erhåller kunskap om de nya bestämmelserna.

Men ser man på de nya bestämmelsernas innehåll, så framgår detta ju enbart av rubriken på lagen: »Lag om straff för olovlig varuinförsel». Det är icke så, att denna lag förbjuder något, som förut varit tillåtet, utan den endast belägger med strängare straff vad som redan nu är förbjudet. Och jag kan då icke förstå, att det skulle vara nödvändigt med så lång tid för ikraftträdandet för att de, som syssla med smuggling, skola få klart för sig, att den kan bliva en allvarligare affär, än vad den nu är.

Lagförslag
om straff för
olovlig varu-
införsel.
(Forts.)

Vi hava litet var genom tidningarna fått del av, hur smuggling be-
drives, och vi hava därav fått klart för oss, att det är en allvarlig affär,
som man måste sätta stopp för. Jag har under andra omständigheter
haft tillfälle att höra framställningar från tullmyndigheter och bevak-
ningsmyndigheter vid våra gränser, och dessa framställningar ha gått ut
på, att tillståndet är allvarligare än vad man i allmänhet tror. Det har
varit ett formligt nödrop från de ansvariga myndigheterna med be-
gäran att något måtte här göras och göras snabbt.

För den avgångna regeringen skulle det tett sig som önskvärt, att
lagens trädande i kraft sattes till den 1 juli; och jag är befogad meddela,
att även den nuvarande finansministern har den uppfattningen, att sak-
liga skäl tala för att ikraftträdandet bestämmes till den 1 juli och icke
till den 1 augusti.

Jag ber, herr talman, att med anledning härav få yrka bifall till
herr Björnssons reservation.

Herr **Klefbeck**: Herr talman! Att det icke skulle möta något
formellt hinder för lagens ikraftträdande den 1 juli, det voro vi fullt
på det klara med inom utskottet. Men vi ansågo oss vara skyldiga, att,
såsom herr Westman nyss anförde, taga hänsyn till alla dessa tjänste-
män runt hela Sverige, som skola tillämpa de nya bestämmelserna. Vi
ansågo, att de borde få någon rimlig tid på sig att lära känna vad den
nya lagen innehåller, då den ju dock skall tillämpas ofta under ganska
svåra förhållanden. Och vi ansågo också, att hänsynen till främmande
stater och deras intressen även borde i någon mån beaktas. Då vi vi-
dare trodde, att smuggling under den ljusare tiden icke med samma
framgång skulle kunna bedrivas, som då höstens mörker kom, trodde
vi, att faran att skjuta fram tiden till den 1 augusti icke skulle vara
så stor, som det möjligtvis vid första påseendet kunde synas.

Vi ha därför enat oss om utskottets förslag, till vilket jag får yrka
bifall.

Herr statsrådet **Stridsberg**: Herr talman! Då finansmini-
stern är förhindrad att här närvara i afton, ber jag att få säga, att hänsyn
till de internationella förhållandena icke torde kunna innebära något
hinder för att låta lagen träda i kraft den 1 juli. Icke heller kan jag
finna, att hänsyn till tulltjänstemännen behöver vara avgörande här-
vidlag. Tjänstemännen hava för övrigt fått sig tillsänd propositionen
och följa nog dess öde, så att de äro beredda att låta det beslut riksdag-
en kommer att fatta träda i tillämpning den 1 juli.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt
föreliggande yrkanden propositioner, först på godkännande av det under
behandling varande promulgationsstadgandet samt vidare därpå att
nämnda stadgande skulle godkännas med den ändring, som förordats
i den av herr Björnsson vid utlåtandet avgivna reservationen; och för-
klarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Ingressen och rubriken.

Godkändes

Utskottets förslag till lag angående förbud i vissa fall mot införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten.

Godkändes.

Utskottets hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Föredrogs ånyo sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 6 (nr 4) i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 83 § 2 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker. *Ang. ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen.*

Genom en den 6 april 1923 dagtecknad proposition, nr 227, som av riksdagen hänvisats till bevillningsutskottet samt av nämnda utskott överlämnats till behandling av sammansatt bevillnings- och första lagutskott, här nedan kallat utskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen att antaga framlagt förslag till förordning om ändrad lydelse av 83 § 2 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med förklarande, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, för sin del antaga följande:

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 83 § 2 mom. i förordningen den 14 juni 1917 (nr. 340) angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att 83 § 2 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skall hava följande ändrade lydelse:

83 §.

2. Är införsel av rusdrycker belagd med straff enligt gällande bestämmelser om ansvar för olovlig varuinförsel, skola de i sådant avseende meddelade föreskrifter lända till efterrättelse. I fråga om försäljningen av olovligt införda rusdrycker skall gälla vad i 90 § här nedan stadgas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juni 1923.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1923.

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen.

(Forts.)

Reservation hade avgivits av herr *Björnsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Herr **Björnsson**: Herr talman! Med anledning av det beslut, som kammaren nyss har fattat i föregående ärende, skall jag be att få föreslå, att promulgationsbestämmelsen måtte ändras till: »Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1923.»

Efter härmed slutad överläggning gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att promulgationsstadgandet i förordningsförslaget avfattades sålunda: »Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1923»; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 53, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet för kommuner att mot räntegottgörelse deponera penningmedel i riksbanken;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1923—1924 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad avser pensions- och indragningsstaterna;

nr 55, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om tillfällig löneförbättring under budgetåret 1923—1924 för en tjänsteman i riksbanken samt vissa befattningshavare vid Tumba bruk;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad avser elfte huvudtiteln;

nr 57, i anledning av väckta motioner angående beredande av tillfälligt lönetillägg åt professorerna vid Uppsala och Lunds universitet m. fl., i vad avser elfte huvudtiteln;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 62, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk;

nr 63, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk;

nr 65, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott;

nr 66, angående vissa ändringar i bankoreglementet; samt

nr 67, med förslag till lag om ändrad lydelse av 23 § i lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna bankoutskottets utlåtande nr 68, i anledning av förslag om åtgärder för nedbringande av kostnaderna för riksdagstrycket.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10,14 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 29 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollen för den 23, 24 och 25 innevarande månad.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 256, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom dels ock en i ämnet väckt motion.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 257, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 kap. 3 § rättegångsbalken m. m.; och

nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande av lokaler åt en hovrätt över Norrland ävensom i ämnet väckta motioner.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att herr borgmästare *Rune* på grund av lungaffektion (h. sidig begränsad lunginflammation) är tills vidare förhindrad deltaga i riksdagsarbetet, intygar

Stockholm den 28 maj 1923.

Richard Erhardt.

Anmäldes och bordlades
statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 124, i anledning av väckt motion om anslag för anskaffning av artillerimateriel från inhemska verkstäder;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 1 och 5 i förordningen den 2 juni 1911 angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtids-tillägg åt viss tullpersonal;

nr 127, i anledning av väckt motion angående minskning i vissa fall av statsbidraget till kommunernas arbetslöshetshjälp;

nr 128, i anledning av väckt motion om kostnadsfritt tillhandahållande åt städer m. fl. samhällen av för statens räkning tillverkad sten;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag för vissa arbeten för telegrafverkets samt statens järnvägars och statens vattenfallsverks räkning för bekämpande av arbetslösheten;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag dels till biträde inom finansdepartementet vid beredning av ärenden rörande sparbanksväsendet, dels ock till bestridande av kostnaderna för sparbanksinspektörens verksamhet;

nr 131, angående igångsättandet av arbetena å elektrifieringen av statsbanelinjen Stockholm—Göteborg;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för bekämpande av arbetslösheten;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts under sjunde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående tullverkets utgiftsstater m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till underhåll av särskild polis för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker m. m.;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående avsättning för budgetåret 1923—1924 till statsverkets fond av rusdrycksmedel; samt

nr 136, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen;

sammansatta stats- och bevillningsutskottets memorial:

nr 13 (nr 3), i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 10 (nr 2), i anledning av väckta motioner om avskaffande av mantalspenningarna, allmänna sjukvårdsavgiften och folkskoleavgiften; samt

nr 14 (nr 4), angående ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning;

andra lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 24 oktober 1919 om arbetstiden å svenska fartyg dels ock i ämnet väckta motioner; ävensom

jordbruksutskottets memorial nr 58, med överlämnande till riksdagen av förteckning över försålda kronoegendomar.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 44, andra lagutskottets utlåtanden nr 21 och 22 samt memorial nr 28, jordbruksutskottets utlåtanden nr 54 och 55 ävensom särskilda utskottets memorial nr 7.

Herr **Petrén, Bror**, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag får hemställa, att andra lagutskottets utlåtanden nr 21 och 22 måtte uppföras på föredragningslistan till kammarens sammanträde torsdagen den 31 maj.

Denna hemställan bifölls.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 8,17 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
